МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ ARTE В ІСПАНСЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-і
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.051 Романські мови
та літератури (переклад включно),
перша - іспанська
освітньо-професійної програми
Мова і література (іспанська)
Єнгоян Сільвія Геворгівна

Керівник к.ф.н., доц. Тєлкова О. В.
Рецензент к.п.н., доц. Каніболоцька О. А.

Запоріжжя 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра романської філології і перекладу
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша - іспанська
Освітньо-професійна програма Мова і література (іспанська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
«___» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ЄНГОЯН СІЛЬВІЇ ГЕВОРГІВНІ
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Репрезентація концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу: лінгвокультурний аспект»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Тєлкова Оксана Василівна, к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «20» березня 2025 року № 425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) _____

07 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
теоретичні засади когнітивної лінгвістики (поняття концепту, концептосфери); словники іспанської мови; електронний текстовий корпус іспанської мови CORPES XXI; електронний текстовий корпус іспанської мови CREA.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) проаналізувати концептосферу ARTE, виокремити ключові концепти; 3) розглянути культурологічний аспект репрезентації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту):

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Тєлкова О. В., к.ф.н., доц.	07.04.2025	28.04.2025
Розділ 1	Тєлкова О. В., к.ф.н., доц.	23.05.2025	25.06.2025
Розділ 2	Тєлкова О. В., к.ф.н., доц.	26.06.2025	26.09.2025
Висновки	Тєлкова О. В., к.ф.н., доц.	10.11.2025	17.11.2025

6. Дата видачі завдання ____03.02.2025 р._____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук та аналіз теоретичних джерел	лютий 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	березень 2025	виконано
3.	Написання вступу	квітень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	травень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	червень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2025	виконано
8.	Отримання відгуку та рецензії	грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ __С.Г. Єнгоян_
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ __О.В. Тєлкова__
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ __О.В. Тєлкова__
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота — 61 стор., 54 джерела.

Об'єкт дослідження: концептофера ARTE в сучасній іспанській мові.

Мета роботи: опис структурної побудови концептосфери ARTE, висвітлення специфіки її вербалізації засобами сучасної іспанської мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення когнітивної лінгвістики (О. Селіванова, А. Приходько, М. Полюжин, І. Живіцька, А. Середницька, Т. Нікішина, Ф. Де Мендос Ібанєс, Х. Л. Сіфуентес Гонрубія тощо).

Отримані результати: у роботі проаналізовано лінгвокультурний аспект вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу. З'ясовано, що концептосфера ARTE відображає уявлення про творчу діяльність, майстерність і естетичну цінність, притаманні мистецькій сфері діяльності. На основі лексикографічного та корпусного аналізу іспанськомовних джерел (словники, корпус CORPES XXI, корпус CREA) побудовано модель концептосфери ARTE, до якої входять ядерні концепти DANZA, MÚSICA, PINTURA, ESCULTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE, і концепт ARTE DIGITAL, що відноситься до периферії. Вербалізація даних концептів реалізується через лексичні одиниці і фразеологічні сполуки (*ser música para los oídos, vivir de la literatura, tener una arquitectura impecable* тощо), що утворюють ядро та периферію поля. Виявлено, що найактивніше в іспанськомовній картині світу репрезентовані концепти DANZA та MÚSICA, які відображають експресивність і національну ідентичність культури, тоді як концепти ARQUITECTURA та LITERATURA мають переважно раціонально-естетичний характер. Концептосфера ARTE демонструє селективність мовного відображення різних видів мистецтва та пріоритетність перформативних форм у культурній свідомості іспанців.

Ключові слова: *концепт, концептосфера, когнітивна лінгвістика, мистецтво, лінгвокультурологія, корпусний аналіз.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ «КОНЦЕПТ» ТА «КОНЦЕПТОСФЕРА» В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ.....7

1.1 Поняття «концепт» і «концептосфера» в сучасній лінгвістиці.....7

1.2 Структурна будова концепту. Типологія концептів.....14

1.3 Сучасні підходи до дослідження концептів.....18

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ARTE В ІСПАНСЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....25

2.1 Структурна організація концептосфери ARTE.....25

2.2 Номінативні засоби вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу.....28

2.3 Лінгвокультурний аспект вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу.....35

ВИСНОВКИ.....53

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....57

ВСТУП

На зламі тисячоліть у лінгвістиці відбулася зміна наукової парадигми: дослідницький фокус змістився від абстрактних мовних систем до користувача мови — індивіда, який є репрезентантом культури і соціолінгвістичної групи, до якої він належить. Саме тому у межах когнітивної лінгвістики особливого значення набуло питання, яким чином відбувається вербалізація навколишнього світу, де мовцеві відведено провідну роль у формуванні та переданні знань.

Серед відносно нових напрямів, що розвиваються в цій площині, виокремлюється лінгвістична концептологія, яка зосереджується на вивченні концептосфер як систем упорядкування концептів. Активний інтерес до цього питання пояснюється прагненням зрозуміти, як у свідомості носіїв мови структуруються уявлення про світ та якими мовними засобами вони закріплюються. Однією з базових одиниць пізнання і водночас ключовим елементом організації мовної структури виступає концепт.

Серед дослідників, які займались питанням вивчення концепту, можемо виділити українських лінгвістів І. Голубовську, С. Жаботинську, В. Жайворонока, І. Бехту, О. Воробйову, О. Селіванову, А. Приходька, Ж. Краснобаєву-Чорну тощо. Серед останніх досліджень, присвячених вивченню концептосфер і концептів, слід зазначити роботи І. Живіцької, А. Середницької, Т. Нікішиної, М. Калашникової, І. Давиденко, А. Калюжної, І. Шевченко. Серед іспанських когнітивістів, у першу чергу слід згадати роботи Ф. Де Мендоса Ібанєса, К. Луке Агульо, Х. Л. Сіфуентеса Гонрубії, А. Барселони.

Актуальність роботи зумовлюється відсутністю досліджень концептосфери ARTE на матеріалі іспанської мови, що ускладнює цілісне розуміння особливостей функціонування естетичних та культурних смислів в іспанськомовному дискурсі. Попри значний інтерес до питання концептуалізації мистецтва в європейських культурах, у сучасній лінгвістиці все ще бракує системних досліджень, спрямованих на висвітлення структури,

внутрішньої організації та смислового наповнення концептосфери ARTE саме на іспанському мовному матеріалі.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше концептосфера ARTE в іспанськомовній картині світу підлягає аналізу на матеріалі автентичних словників та корпусів.

Об'єктом дослідження є концептосфера ARTE в сучасній іспанській мові.

Предметом дослідження є лексичні одиниці, що вербалізують концептосферу ARTE у сучасній іспанській мові.

Метою дослідження є опис структурної побудови концептосфери ARTE та висвітлення специфіки її вербалізації засобами сучасної іспанської мови.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) дати визначення поняттям «концепт» і «концептосфера»;
2) проаналізувати структурну будову концепту та визначити його типи;
3) проаналізувати методи та принципи дослідження концептів та обрати релевантні для здійснення нашого дослідження;
4) розглянути етимологію лексеми ARTE і обґрунтувати класифікацію концептів;
5) описати структурну будову концептосфери ARTE;
6) представити номінативні засоби вербалізації ключових концептів, що формують концептосферу ARTE;
7) дослідити лінгвокультурний аспект вербалізації концептосфери.

Матеріалом дослідження слугували 520 лексичних одиниць, відібраних методом суцільної вибірки з таких словників, як Diccionario de la Lengua Española (DLE), Diccionario de Larrouse Editorial, Diccionario Bilingüe de Términos de Arte, Diccionario del Teatro por Patrice Pavis, Diccionario del Cine de Eduardo. A. Russo, Mi Diccionario de Cine de Fernando Trueba, Diccionario de Literatura Española, Enciclopedia Humanidades, Enciclopedia Significados та лінгвістичних корпусів CORPES XXI і CREA.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів, як аналіз теоретичних джерел (збір та систематизація наукових підходів до вивчення концептів), описовий і компонентний методи (фіксація і аналіз семантичної структури мовних засобів репрезентації концептосфери ARTE), метод лінгвокогнітивного аналізу (реконструювання концептосфери ARTE як ментальної одиниці, що відображає культурні цінності іспанськомовного суспільства), класифікація (систематизація мовних засобів) та метод узагальнення (інтегрування результатів аналізу для побудови цілісної моделі концептосфери ARTE).

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів у таких теоретичних курсах як «Лексикологія», «Лінгвокультурологія», «Лінгвокраїнознавство» та на практичних заняттях з іспанської мови.

Робота пройшла апробацію на 2х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 2 публікаціях:

1. Тєлкова О. В., Єнгоян С. Г. Особливості вербалізації концептосфери ARTE в сучасній іспанській мові. *Закарпатські філологічні студії.* 2025. Т. 1. Вип. 40. С. 122-128. DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.1.19
2. Єнгоян С. Г., Тєлкова О. В. Лінгвокультурний аспект репрезентації концептосфери ARTE в сучасній іспанській мові. *«Іноземна філологія у XXI столітті»* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 14 лист. 2025 р.). Запоріжжя, 2025.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об’єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про історію вивчення концепту, особлива увага приділяється визначенню понять «концепт» та

«концептосфера», також розглядається питання структурної характеристики та типів концепту.

Другий розділ містить аналіз структурної організації концептосфери ARTE, її побудову, опис номінативних засобів вербалізації ключових концептів і дослідження їх лінгвокультурних особливостей.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 61, кількість використаних джерел 54.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ «КОНЦЕПТ» ТА «КОНЦЕПТОСФЕРА» В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1 Поняття «концепт» і «концептосфера» в сучасній лінгвістиці

На зламі тисячоліть у лінгвістиці відбулася зміна наукової парадигми: у центрі уваги мовознавців опинився користувач мови — індивід, який є репрезентантом культури і лінгвістичної групи, до якої він належить.

Когнітивна лінгвістика — відносно нова галузь мовознавства, яка вивчає мову як систему знаків, що кодують і перетворюють інформацію. Як зазначає К. Жуманбетова, з точки зору когнітивної науки, повсякденний досвід людини вважається вирішальним моментом у таких процесах, як розуміння та концептуалізація. Окрім цього, когнітивна лінгвістика розглядає функціонування мови як різновид когнітивної діяльності, вивчає когнітивні механізми та структури людської свідомості через мовні явища [Jumanbetova 2024, p. 123].

Не менш важливим є розуміння того, що сучасне мовознавство характеризується зростанням міждисциплінарних досліджень, спрямованих на аналіз мовних і позамовних факторів, які визначають способи вираження людських поглядів. Уявлення про мову як невід'ємну частину свідомості людини сприяло її тісному зв'язку з іншими науковими напрямами та стало поштовхом до формування нових дослідницьких галузей. В умовах таких лінгвістичних пошуків особливої значущості набуває вивчення моделювання картини світу, зокрема тих аспектів, що відображають культурні та ментальні особливості людини.

Ключову роль у сучасній науково-теоретичній парадигмі відіграє мовна картина світу. За І. А. Живіцькою, мовна картина світу є суб'єктивним образом об'єктивної реальності, оскільки кожна людина по-своєму і

неповторно відтворює світ. Так, мовна картина світу виражається комплексом мовних засобів, у яких відображені особливості етнічного сприйняття світу, тобто це сукупність уявлень народу про дійсність, зафіксованих у мовних одиницях на певному етапі розвитку народу [Живіцька 2010, с. 21].

За твердженням А. Я. Середницької, мовна картина світу особлива для кожної нації та виражає лише ті концепти, що є важливими для неї, тобто вона є досить стислою. Також, дослідники вважають мовну картину світу консервативною, антропоцентричною, побутовою та практичною. Натомість концептуальна картина світу представляє світобудову у свідомості людини у вигляді системи концептів. Отже, вона є більш масштабною за мовну, оскільки не обмежується лише мовною інформацією. Окрім цього, концептуальна картина властива багатьом народам та не залежить від того, носієм якої мови є людина. Вона постійно еволюціонує та є більш об’єктивною [Середницька 2020, с. 70].

Т. І. Нікішина поділяє картину світу на неопосередковану (тобто отриману в результаті прямого пізнання свідомістю навколишньої дійсності) та опосередковану (результат фіксації концептосфери вторинними знаковими системами, які матеріалізують наявну у свідомості неопосередковану когнітивну картину світу). Так, за Т. І. Нікішиною мовна картина світу є результатом об’єктивації концептуальної картини світу в мові, яке існує у лінгвоментальному просторі народу і ментальному світі конкретного індивіда [Нікішина 2019, с. 260-261]. Отже концептуальна картина світу є первинною, оскільки людина ще до оволодіння мовою отримує певні уявлення та формує своє ставлення, а отже, концептуалізує явища навколишньої дійсності у свідомості.

Ключовим елементом концептуальної картини є *концепт*. Р. Лангакер, основоположник когнітивної лінгвістики, розуміє його як психоментальне утворення, що базується на психічних ресурсах свідомості, пам'яті та мозку, ментального лексикону і картини світу. До появи когнітивної лінгвістики визначенню «концепт» відповідав термін «поняття» [Langacker 1991]. Досі у деяких науках, як наприклад філософії та логіці, «концепт» ототожнюється з

«поняттям» на основі їхньої ідентичної ментальної природи. Однак як зауважує Н. В. Таценко, поняття — це одиниця, що дає інформацію про фрагмент знання і завжди пов’язане лише з представленням набору необхідних і достатніх логічних ознак для його ідентифікації. Концепт, у свою чергу, є ширшим у змістовому плані, оскільки відображає будь-які ознаки об’єкта та сферу його вживання. Окрім цього, він відображає знання і досвід людини [Таценко 2008, с. 105].

О. О. Селіванова трактує концепт як інформаційну структуру свідомості, що містить сукупність вербальних і невербальних знань про об’єкт пізнання, набутих шляхом взаємодії свідомості та позасвідомого [Селіванова 2008, с. 410].

А. В. Карпенко, базуючись на дослідженнях радянських науковців, виділяє три основні підходи до розуміння концепту: лінгвістичний, когнітивний та культурологічний. Представники лінгвістичного напряму розглядають концепт як значення слова разом з його конотативним елементом. Прихильники когнітивного підходу відносять його до явищ ментального характеру, визначаючи його як глобальну розумову одиницю. Нарешті, науковці, які дотримуються культурологічного підходу, розуміють концепт як основний осередок культури в ментальному світі людини та наголошують на важливості культурної інформації, яку він передає. Таким чином, А. В. Карпенко дійшов висновку, що різні підходи до визначення терміну «концепт» відбивають його природу як значення мовного знака (лінгвістичне та культурологічне спрямування) і як змістовний аспект знака, представлений у ментальності (когнітивний напрям) [Карпенко 2012, с. 9].

Я. В. Трофіменко вважає концепт категоризуючим знанням про дійсність, про її елементи та перспективи. Вчена притримується думки, що концепт народжується як образ, але, просуваючись щаблями абстракції, він поступово перетворюється з чуттєвого образу у власне розумовий. Окрім цього, вона зазначає, що саме концепти утворюють інформаційну базу мислення, оскільки мають певний концептуальний каркас свідомості. Саме це

уможливлює їхній подальший процес когнітивного опанування дійсності [Трофіменко 2011, с. 46].

М. М. Полюжин визначає концепт як сукупне, категоризуюче знання про дійсність, про її елементи та перспективи. У подальших дослідженнях вчений розглядає концепт як ментальну одиницю та елемент свідомості, який відіграє роль посередника між культурою і мовою. Це зумовлено тим, що саме у свідомість надходить культурна інформація, де вона фільтрується, переробляється, систематизується та формується у вигляді концепту. Він наявний у свідомості людини у вигляді поняття, знання або асоціації, яка не тільки мислиться, а і переживається. Таким чином, свідомість відповідає за вибір мовних засобів, що передають інформацію в конкретній комунікативній ситуації для реалізації певної комунікативної мети [Полюжин 2015, с. 215].

За думкою Т. І. Нікішиної, концепт слід розглядати як культурно марковану і світоглядно орієнтовану смислову одиницю, оскільки він є продуктом колективного мислення, що зберігається у свідомості мовної особистості та об’єктивізується мовними засобами [Нікішина 2019, с. 261].

Отже, *концепт* — це ключовий понятєвий інструмент у свідомості людини, який відіграє важливу роль у сприйнятті і розумінні культурних знань та впливі культури на індивіда. Він формується у процесі пізнання, фільтрації та систематизації інформації, набуваючи вигляду поняття, знання або асоціації, що не лише мислиться, а й переживається. Концепт виступає як ментальна одиниця, яка допомагає організувати знання про дійсність, її елементи і перспективи. Він є інструментом, який сприяє сприйняттю, систематизації та передачі культурних інформаційних значень через мову. Таким чином, концепт впливає на вибір мовних засобів у комунікації та є посередником між культурою і мовою, що підкреслює важливість його ролі у процесі культурного спілкування і передачі цінностей.

За А. М. Приходьком, одними з головних ознак концепту виступають його цінність (центральна ланка концепту, яка базується на оцінності та на актуальності); комплексність побутування (тобто його одночасна приналежність до мови, свідомості та культури, де свідомість — це сфера

перебування концепту; культура детермінує концепт; мова і мовлення — сфери, які постачають засоби вербалізації концепту); обмеженість свідомістю мовця (науковець стверджує, що індивідуальні концепти багатші й різноманітніші за колективні і загальнолюдські, оскільки колективна свідомість є похідною від свідомості окремих індивідів, що входять у колектив); складноструктурованість (концепт має щонайменше три шари, частина яких може перетинатися з відповідними сферами інших концептів); інтегральний характер (концепт належить до мови, свідомості та культури, де свідомість є сферою його існування, культура визначає його, а мова репрезентує) [Приходько 2008, с. 55-56].

М. О. Биба підтримує думку А. М. Приходька про те, що цінність концепту відрізняє його від інших ментальних одиниць у різних галузях науки і ґрунтується на наявності оцінного компонента в денотаті мовної одиниці, тобто оцінності концепту та його актуальності (продуктивності вживання мовних одиниць, що позначають концепт). Науковиця погоджується з думкою, що концепт є дискретним, багатогранним утворенням і має у своїй структурі три шари: понятєвий, перцептивно-образний та оцінний.

Основу понятєвого компоненту, за А. М. Приходько, складає концепт, це його денотат, опис, дефініція, який можна дослідити, проаналізувавши лексеми-репрезентанти концепту у словниках. Понятійний субстрат концепту може бути згрупованим щонайменше у три типи: емпіричне, або буденне знання; енциклопедичне знання, ерудиція; стерео- і прототипні знання. Так, понятійний субстрат концепту відображає його інформаційну сутність у вигляді певного набору дефініційних ознак. Перцептивно-образний компонент — це образи та асоціації, зорові, слухові, дотикові, смакові, нюхові характеристики предметів, явищ, які виникають у нашій свідомості або відображаються в нашій пам’яті. Ціннісний (валоративний) компонент вважається найголовнішою ознакою у структурі концепту, оскільки цінності є дуже важливою характеристикою кожної культури і пояснюють систему пріоритетів суспільства [цит. за Byba 2018, p. 161].

Розглянувши поняття «концепт», ми вважаємо доречним перейти до аналізу поняття «концептосфера».

Виявленню лінгвопонятійної сутності терміна «концептосфера» присвячено чимало досліджень, серед яких ми виділяємо роботу О. О. Селіванової, яка у межах концептуальної системи виокремлює концептуальні сфери або домени, які відповідають фрагментам концептуальної системи, репрезентуючи певну предметну галузь [Селіванова 2006, с. 261]. Отже, у такому розумінні можна прирівняти ці сфери до тематичних полів. У своїй роботі А. М. Приходько зазначає, що концептосфера — це упорядкована сукупність концептів, існуючих у вигляді уявлень, розумових картинок, понять тощо, що узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу. Науковець визначає, що концептосфера є когнітивно-семантичним явищем етносу, тому є більш коректним розглядати термін «концептосфера етносу» [Приходько 2008, с. 217-218].

Ознаками концептофери науковець вважає множинність (тобто концептосфера складається із сукупності вербалізованих і невербалізованих ментальних одиниць), системність (сукупність елементів, що перебувають у відношеннях і зв'язках між собою та утворюють певну цілісність) та ієрархічність (кожна складова повторює в основних своїх рисах функції, структуру і форму цілого) [Приходько 2008, с. 219].

В. С. Дорменєв і Г. В. Мітіна наголошують на тому, що термін «концептосфера» вживається у сполуці з лексемами, що відсилають до таких понять, як національність і народ. Тобто концептосферу можна визначати як суто мисленнєву сферу, яка складається з концептів, що існують у вигляді мисленнєвих зображень, схем, понять, які узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу. Таким чином, вчені приходять до висновку, що концептосфера — це упорядкована сукупність концептів народу, інформаційна база мислення, та є сутністю ментальною (розумовою), неспостережуваною [Дорменєв, Мітіна 2017, с. 214].

Отже, чим багатша культура, наука, історичний досвід, та релігія нації, тим більш різноманітна концептосфера мови. Національна концептосфера, у

свою чергу, складається з індивідуальних, групових, класових, національних та універсальних концептів, які передають загальнолюдські цінності [Трофіменко 2011, с. 46].

О. О. Селіванова підкреслює, що поняття «концептуальна система» є родовим щодо концептосфери та їх неможна ототожнювати. За визначенням дослідниці, концептуальна система виступає «системою концептів у свідомості людини або колективній свідомості етносу, що відтворює у вигляді структурованих і упорядкованих знань уявлення про світ, дійсність і результати внутрішнього рефлексивного досвіду» [Селіванова 2006, с. 261]. Схожої позиції притримується Н. В. Плотнікова, яка під концептосферою розуміє фрагмент концептуальної картини світу, що формується на основі уявлень людини та репрезентується сукупністю одиниць пам’яті (концептів), які групуються за тематичною ознакою [Плотнікова 2020, с. 92].

За думкою М. Ю. Калашникової, поняття «концептосфера» можна розуміти як сукупність концептів, що існують у вигляді уявлень, що узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу. Також, авторка погоджується з думкою інших дослідників про те, що концептосфера є розумовою сутністю, тож досить важко спостерігати за її внутрішніми процесами. Однак вчені впевнено заявляють, що поняття «концепт» та «концептосфера» є відбиттям реального мислення та вони не спираються на слова. Оскільки концептосфера має впорядкований характер, концепти, що її утворюють, вступають у системні відносини за своєю схожістю та відмінностями, і формують ієрархії з іншими концептами [Калашникова 2021, с. 41].

Таким чином, проаналізувавши різні дефініції, ми можемо зробити висновок, що *концептосфера* — це сукупність концептів, що існують у вигляді ментальних утворень і узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу. Вона виступає інформаційною базою мислення народу, що формується з індивідуальних, групових і національних концептів, і передає загальнолюдські цінності.

Надалі у цій роботі пропонуємо розглянути питання структури концептосфери та типології концептів.

1.2 Структурна будова концепту. Типологія концептів

Як вже було зазначено, концепт є одним із ключових понять у сучасній лінгвістиці. Він являє собою абстрактне уявлення про предмет, ідею, явище або категорію, що має свою структуру і типи. Дослідження структури і типів концепту дає змогу краще зрозуміти, як людина організовує свої знання про світ і як взаємодіє із ними.

Так, А. М. Приходько класифікує концепти за двома основними критеріями: універсальні та специфічні.

Універсальні концепти є загальними для всіх культур або широких соціальних груп, та їхній валоративний компонент вважається актуальним для всіх. Ціннісний компонент таких концептів є наведеним, а перцептивно-образний усвідомлюється як прототипічне уточнення. Основною характеристикою універсальних концептів є неоднорідність, оскільки в їхньому складі мають місце категоріальні (філософські) та онтологічні (емоційні, фізіологічні) ментальні утворення.

Специфічні концепти характерні для певної культури, групи чи контексту. Вони маркуються особливостями сприйняття, історичного та соціального досвіду певної культури, таким чином формуючи «національну палітру» навколо кожного концепту. Окрім цього, А. М. Приходько розрізняє регулятивні (концепти, які мають нормативну, ціннісну або директивну функцію) і нерегулятивні (описові, інформативні або нейтральні концепти, що не мають чіткої директивної сили) концепти [Приходько 2013, с. 90-93].

Т. І. Нікішина розглядає багатошарову будову концепту, яка складається з актуальної та додаткових (пасивних) ознак. Відповідно до цього, існують різноманітні класифікації концептів:

- за принципом організації: прості і складні;
- за структурою: рамкові і з щільним ядром;
- за ознакою стандартизованості: індивідуальні, групові, загальнонаціональні;
- за змістом: уявлення, схеми, гіпероніми, фрейми, скрипти/сценарії тощо;
- за змістовим рівнем: однорівневі, багаторівневі, сегментні;
- за типом дискурсу: пізнавальні і художні [Нікішина 2019, с. 261].

О. О. Хорошун, базуючись на думці Т. В. Луньової, розглядає модель концепту як ядро та п’ять модусів. Ядро є центром концепту, де зберігається найістотніша інформація про той чи інший предмет, тобто найсуттєвіше зі знань та уявлень, що складають зміст відповідного концепту. Модуси концепту розрізняються залежно від типу інформації, яка в них зберігається. Перший, раціонально-логічний модус, пов'язаний з формуванням логічних понять про пізнаваний об’єкт чи аспект дійсності. Наступний, картинно-образний модус, пов’язаний з наочно-чуттєвими уявленнями про цей аспект дійсності. Модус фіктивності є впорядкованою сукупністю метафор, за допомогою яких відбувається додаткове осмислення пізнаваного. Аксіологічний модус містить оцінку певного фрагменту дійсності мовцями, а ціннісний — утилітарно-практичну чи культурну значущість, що мовці приписують аспекту дійсності [Хорошун 2010, с.159].

У своїй спільній статті О. О. Хорошун і О. Левченко згадують класифікацію концептів за наступними ознаками:

1) тип знання та ступінь абстрагованості: цей аспект, у свою чергу, нараховує шість типів концептів, а саме: мисленнєві уявлення (узагальнений образ, що актуалізується у процесі сприйняття предметів), схема (концепт у вигляді просторово-графічної схеми), поняття (істотні ознаки предмета дійсності і предмет його раціонального відображення), фрейм (сукупність знань, що допомагають відображати ситуацію комплексно), скрипт (концепт, який включає в себе знання про сюжетний розвиток подій), гештальт (цілісна концептуальна структура, що поєднує чуттєвий і раціональний компоненти);

2) складність структури;
3) соціальна належність;
4) мовна об’єктивація;
5) ступінь внутрішньоструктурної організації;
6) форма мовної експлікації [Хорошун, Левченко 2022, с. 219].

Н. О. Пархоменко у своїй дисертації зазначає, що найбільш всеохоплюючим та повним є розподіл концепту на три структурні типи: однорівневий, багаторівневий та сегментний. Так, до складу однорівневого концепту входить лише чуттєве ядро (фактично він є одношаровим); багаторівневий концепт має декілька когнітивних шарів, які різняться ступенем абстракції і послідовно нашаровуються на базову основу; сегментний концепт виступає базовим чуттєвим шаром, який оточується кількома сегментами, рівноправними за ступенем абстрагованості.

Також слід врахувати, що шари, з яких складається структура, формуються як результат впливу культурного життя різних епох. На основі ідей радянських лінгвістів, Н. О. Пархоменко акцентує увагу на трьох важливих компонентах в структурі концепту, а саме на активному шарі (основна концептуальна ознака), пасивних шарах (додаткові ознаки, що є актуальними для окремих мовців або окремого індивіду у рамках культури) і внутрішній формі. У ширшому контексті концепт розглядається як коло з основним поняттям у центрі (ядром) і додатковими ознаками на периферії (традиції, культурний досвід тощо) [Пархоменко 2019, с. 21].

У працях низки дослідників можна побачити дещо іншу класифікацію концептів на базові, макроконцепти, мегаконцепти та суперконцепти. Як вважає М. М. Полюжин, базові концепти займають проміжне становище в ієрархії від загального до конкретного і є найкоротшими, найпоширенішими та нейтральними (напр. назви тварин: кішка, собака, птах) [Полюжин 2009, с. 82].

На основі ідей, висловлених М. М. Полюжином, сучасний дослідник М. О. Кириленко стверджує, що найвищу ступінь семантичного положення

займає поняття «суперконцепт» За ним, суперконцепт узагальнює всі мега- і макроконцепти, має найвищу ступінь абстрактності і є найменш кількісно представленим концептом, оскільки кількість лексичних одиниць, що позначають глобальні поняття такого масштабу є обмеженою. У той час як мегаконцепти та макроконцепти мають більш складну внутрішню організацію, характеризуються високою мірою розгорнутості та вичерпності про той фрагмент дійсності, який вони відтворюють. Мега- та макроконцепти складаються з окремих концептів, які є нижчими ментальними утвореннями в ієрархії своєї будови відносно концепту [Кириленко 2024, с. 625-627].

Не менш цікаву типологію концептів запропонувала український лінгвіст В. Л. Іващенко, яка вважає доцільним розподіл концептів на наукові, ненаукові, логічні, науково-логічні, філософські, історіософічні, моральні, художні, ономатопоетичні, естетичні, міфологічні, наївно-побутові, політичні, суспільно-політичні, лінгвістичні тощо [Іващенко 2004, с. 392-393]. За твердженням науковиці, класифікація концептів може реалізовуватися за різними ознаками. Серед основних вона виділяє походження, статусний вияв ментальності щодо форми і змісту відображення, параметри ментального простору, компонентний зміст, характер об’єкта суб’єкта відображення, способи відображення реальності та критерії цінності в культурі [Іващенко 2004, с. 61].

Нарешті, О. О. Селіванова пропонує такий метод класифікації концептів:

- за способом концептуалізації: уявлення, схеми, поняття, фрейми;
- за структурою свідомості: культурні, ментальні, міфологічні, ідеологічні, філософські;
- за об’єктом концептуалізації: антропоконцепти, артефакти, культурні та емоційні концепти-архетипи;
- за суб’єктом концептуалізації: загальні (універсальні), етноконцепти (властиві всім представникам етнічної спільноти), групові (характерні для певної групи), ідіоконцепти (властиві свідомості окремого індивіда);

- за обсягом інформації: нульові (відсутність інформації), еталонні, специфіковані, енциклопедичні;
- за якістю інформації: понятійно-логічні, образно-художні, парадоксальні.

За дослідницею, структура концепту залежить від вибору дослідниками способу концептуалізації та типів ментальних репрезентацій знань [Селіванова 2006, с. 258].

Отже, на підставі аналізу різних підходів до вивчення структурної організації концепту, можна зробити висновок, що спільною рисою є поділ концепту на ядро та периферію. У подальшому саме ця структурна модель буде покладена в основу побудови концептосфери в межах нашого дослідження.

У наступному підрозділі цього розділу пропонуємо розглянути основні принципи, що використовуються для вивчення концептів в сучасній лінгвістиці.

1.3 Сучасні підходи до дослідження концептів

Вивчення концептів є одним з найактуальніших питань сучасного мовознавства, адже саме через концепти мова відображає когнітивні процеси, культурні цінності та світогляд носіїв. У цьому контексті особливого значення набуває питання методики дослідження концепту. Попри наявність численних наукових підходів, у лінгвістиці досі немає єдиного, усталеного методу дослідження концептів. Отже надалі вважаємо доцільним розглянути найбільш поширені та ефективні методи, що застосовуються у сучасних дослідженнях.

На сьогодні, найбільш актуальними методами дослідження концептів вважаються метод аналізу дефініцій, етимологічний аналіз, метод вивчення концептів через лексико-граматичне поле лексеми-репрезентанта,

асоціативний експеримент, когнітивно-семантичний аналіз, зіставний аналіз концептів у різних культурах і концептуальний аналіз.

О. О. Селіванова розуміє концептуальний аналіз як «головний метод логічного аналізу мови й когнітивної лінгвістики, що передбачає моделювання й опис концептів» [Селіванова 2006, с. 262]. Метою цього аналізу дослідниця вважає «реконструкцію когнітивних механізмів індивідуальної чи колективної свідомості, які опосередковують формування і упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду» [Селіванова 2006, с. 7].

Згідно з дослідженням Е. В. Розвод, метод концептуального аналізу спрямований на виявлення парадигми культурно значущих концептів та опис їх концептосфери. Об'єктом дослідження у цьому методі виступають ті смисли, що передаються словами або текстами. Відповідно до методики концептуального аналізу, концепт має ядро (словникове значення) та периферію (асоціації, суб'єктивний досвід тощо). Окрім цього, у статті можна побачити, що розглядаються додаткові п'ять шарів концепту: словникове значення, етимологія, інші дефініції (наукові, філософські тощо), образні засоби, індивідуальне сприйняття. Наступним Е. В. Розвод описує метод аналізу дефініцій, який використовується для виявлення структури концепту через інтерпретацію словникових статей. Дефініції відображають типи значеннєвої структури лексем і слугують об'єктивною базою для вивчення концептів. Виділяють три основні типи дефініцій: описові, синонімічні та деріваційні. Словники фіксують ядро концепту, а їх зіставлення дозволяє реконструювати семантичну карту слова [Розвод 2015, с. 92-94].

Нарешті, дослідниця розглядає метод асоціативного експерименту, який дозволяє дослідити мовну картину світу, під час якого респондент дає першу асоціацію на слово-стимул. Після, реєструється тип реакції, частота, латентний період, що дає змогу виявити мовно-культурні зв'язки, особистісні характеристики тощо [Розвод 2015, с. 94-95]. Більш детально та глибоко зазначений метод розглядає Л. О. Молгамова. За нею, вирізняються три види

асоціативного експерименту в залежності від наявності або відсутності обмежень:

1) вільний асоціативний експеримент: нема жодних обмежень, ні за часом, ні за формою та семантикою асоціатів;
2) спрямований асоціативний експеримент: пропонується давати асоціації певного граматичного чи семантичного класу, таким чином змінюючи розумовий процес піддослідного;
3) ланцюговий асоціативний експеримент: передбачає кілька асоціативних реакцій на стимул через певний проміжок часу [Молгамова 2023, с. 28].

Г. Д. Заньковська, узагальнюючи праці вітчизняних науковців, виокремлює наступні методи аналізу концептів:

1) метод суцільної вибірки для відбору досліджуваних номінацій;
2) дефініційний та компонентний аналізи з метою встановити базові значення імені концепту;
3) етимологічний аналіз для встановлення внутрішньої форми імені концепту;
4) контекстуальний аналіз з метою виявлення мовних засобів репрезентації концепту;
5) структурно-семантичний аналіз використовується задля структурно-семантичної класифікації мовних засобів вираження концепту;
6) кількісний аналіз та компаративний аналіз для порівняння кількісних співвідношень [Заньковська 2015, с. 103].

Як зазначає О. В. Домніч, мета когнітивно-семантичного аналізу полягає у виявленні ментальних структур, що лежать в основі мовного вираження концептів шляхом аналізу значень одиниць мови та їх когнітивної інтерпретації. Дослідження концептів за допомогою цього підходу включає декілька етапів:

- побудову номінативного поля концепту;
- аналіз і опис семантики мовних засобів, що входять до цього поля;
- когнітивну інтерпретацію отриманих результатів із виявленням когнітивних ознак, що формують концепт;

- верифікацію когнітивного опису шляхом експериментального опитування носіїв мови;
- опис змісту концепту у вигляді переліку когнітивних ознак [Домніч 2017, с. 109-110].

О. С. Джеріх, спираючись на дослідження радянських лінгвістів, пропонує побудову номінативного поля (НП) задля аналізу концептів. Дослідниця розуміє НП як сукупність мовних вербалізаторів досліджуваного концепту у певній проміжок розвитку суспільства, основною відмінністю якого є комплексний характер та наявність усіх притаманних іншим структурним мовним угрупуванням (лексико-семантичне поле, синонімічний ряд, тематична група тощо) засобів. Окрім цього, О. С. Джеріх аналізує дві структури концепту: діадну, що складається з ядра та периферії, та тріадну, яка представлена поняттєвим, образним та ціннісним компонентами.

Говорячи про діадну структуру концепту, варто зазначити, що найважливішим елементом виступає ядро, оскільки саме у ньому закріплюються етимологічні особливості концепту. Виділяються два способи побудови ядра номінативного поля:

1) підбір синонімів та похідних лексем до ключового слова (ключове слово це та лексична одиниця, яка найбільш повно номінує досліджуваний концепт);
2) аналіз контекстів, в яких вербалізується досліджуваний концепт.

Окрім лексем, які входять до ядра номінативного поля, виділяють також периферійні компоненти, що виокремлюються шляхом аналізу контекстів, які вербалізують концепт у мові.

За тріадною структурою, концепт має поняттєву (дефініція), образну (когнітивні метаформи) та ціннісну (вагомі орієнтири для мовця) складові [Джеріх 2018, с. 64-65].

Поряд із зазначеними методами, все більшого розповсюдження набувають корпусні дослідження мови з метою знайти емпіричне підтвердження лінгвістичним гіпотезам, підібрати відповідні приклади і

статистично обробити мовні дані. Попри велику кількість інтерпретацій поняття «корпус», ми зосередимося на найбільш поширених.

З погляду представників Ланкастерської школи корпусної лінгвістики, термін *corpus* походить від латинського *corpus* («тіло»), який у межах сучасної лінгвістики позначає збірник мовних фрагментів, що відбираються відповідно до чітких мовних критеріїв для використання в якості моделі мови [McEnery, Wilson 2001, p. 29].

За твердженням Е. Файнегана, корпус можна трактувати як репрезентативну збірку текстів, зазвичай у машиночитаному форматі, яка включає інформацію про ситуацію текстотворення (інформацію про мовця, автора, адресата і аудиторію) [Finegan 2004].

Як зазначає Н. С. Деш, корпус — це велика сукупність лінгвістичних даних, які були відібрані та впорядковані відповідно до чітких лінгвістичних критеріїв, визначених користувачем, з метою використання цієї вибірки як зразка мови [Dash 2010, p. 1]. Найважливішими критеріями якісного корпусу дослідник вважає наступне:

1. корпус повинен достовірно відображати як загальні, так і специфічні мовні особливості, оскільки мова, на основі якої корпус створюється та розробляється, визначає його наповнення;
2. корпус повинен бути великим і різноманітним, щоб охоплювати тексти з різних дисциплін;
3. корпус повинен бути точною копією фізично доступних текстів у друкованому вигляді, тобто він має точно зберігати різні форми слів, варіації правопису, розділові знаки, орфографічні символи, використані в джерелах. Інакше справжня мовна картина буде спотворена, і корпус втратить свою цінність та авторитет [Dash 2010, p. 4].

Відповідно до думки Н. В. Таценко, корпусний пошук надає можливість побудувати конкорданс будь-якого слова (тобто список його вживань у контексті з посиланнями на джерело), який використовується для отримання різних статистичних даних, таких як частотність лексем,

словоформ, граматичних категорій, їх спільне вживання, а також прослідковування зміни частотності й контекстів у різні періоди часу. Окрім цього, за допомогою корпусного методу дослідження уможливлюється вирішення проблем із тлумаченням і використанням синонімів та «майже синонімів» (слів, які не є взаємозамінними) [Таценко 2016, с. 282-283].

У корпусній лінгвістиці одними з найбільш авторитетних джерел для дослідження іспанської мови є Corpus de Referencia del Español Actual (CREA) та Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES XXI), створені та підтримувані Королівською академією Іспанії. Вони мають багато спільного з огляду на методологію добору текстів, формат представлення даних і інструменти аналізу, однак кожен із них виконує свою унікальну функцію в мовознавчих дослідженнях і, зокрема, у вивченні концептів.

CREA охоплює період з 1975 по 2004 рік, репрезентуючи мову другої половини XX століття в усій її регіональній і функціональній розмаїтості. Цей корпус має понад 160 мільйонів мовних форм і складається з текстів як письмових (література, наукова й публіцистична мова), так і усних (транскрипції теле- та радіопередач). Для вивчення концептів цей корпус є незамінним джерелом історичної динаміки мовлення: через аналіз уживання слів і фразеологізмів можна дослідити, як ті чи інші концептуальні структури змінювались упродовж ключового періоду соціокультурних трансформацій.

CORPES XXI, натомість, фокусується на мові XXI століття та охоплює тексти, створені з 2001 року до сьогодення. Корпус охоплює всі регіони іспаномовного світу, зокрема Іспанію, Латинську Америку, Філіппіни та Екваторіальну Гвінею. CORPES XXI є універсальним інструментом для синхронного когнітивного аналізу. Його багатофункціональний інтерфейс дозволяє шукати приклади вживання за формами, лемами, граматичними категоріями, а також будувати конкорданси, формувати статистику, створювати підкорпуси за жанром, країною, роком тощо. Унікальною перевагою є можливість геолокації мовних форм, що дозволяє простежити просторову варіативність концептів у межах іспаномовного світу [з використанням ресурсів корпусу CREA і корпусу CORPES XXI].

Отже, сформульована методика дослідження концептів спирається як на сучасні досягнення когнітивної лінгвістики, так і на практичну доцільність системного аналізу мовного матеріалу. У подальшій роботі наше дослідження реалізовуватиметься поетапно: спочатку буде здійснено відбір мовних одиниць методом суцільної вибірки з релевантних корпусів текстів та словників, після чого увага зосередиться на етимологічному аналізі лексем, що репрезентують ключові концепти. Третій етап передбачає моделювання концептосфери з урахуванням її внутрішньої структурної організації (ядро та периферія). Далі нами буде проведено опис номінативних засобів вербалізації концептів, а також ідентифікацію когнітивних ознак, які формують їх семантичну структуру. Завершальним етапом стане аналіз лінгвокультурного аспекту концептів, що дозволить виявити культурно зумовлені особливості їхнього функціонування в мові.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ARTE В ІСПАНСЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

2.1 Структурна організація концептосфери ARTE

Упродовж історії мистецтво виступало ключовим засобом вираження людських цінностей, ідей та переживань. Воно передає культурний досвід від покоління до покоління та є джерелом духовного самопізнання суспільства. Як зазначає Ш. Лонган Філіпс, «мистецтво супроводжує людину в її історичному шляху; естетика присутня в усіх культурах, хоча й не завжди в однакових формах. Кожна епоха надає перевагу певним естетичним цінностям над іншими, тому визначення мистецтва є складним завданням; утім, можливим, необхідним і нагальним» [Longan Philips 2011, p. 75].

Мистецтво посідає ключове місце в побудові культурної та національної ідентичності іспанського суспільства. А. Моліна відзначає, що мистецтво в Іспанії постає не лише як естетичний феномен, але і як інструмент колективної пам’яті, ідейна платформа та засіб осмислення суспільної реальності. За дослідником, важливу роль у формуванні іспанської ідентичності відіграли Іспанська школа живопису (escuela española) та стиль «мудехар» (estilo mudéjar), що виступають елементами національного дискурсу, вкоріненого у кризові моменти історії. Через них простежується, як художні наративи послуговуються темою національного у зміцненні культурної самосвідомості. А. Моліна акцентує увагу на ролі мистецтва в Іспанії в періоди політичної напруги, зокрема в добу франкізму, коли воно стало інструментом соціального спротиву та політичного висловлювання завдяки творчості Валеріано Босаля чи Хосе Марії Морено Гальван [Molina 2016, p. 12-15].

Таким чином можна побачити, що мистецтво є не лише дзеркалом історії, а й активною силою, яка формує ідентичність, впливає на політичні процеси та забезпечує основу для гуманітарного розвитку в широкому сенсі.

Мистецтво знаходить своє втілення у мовній картині світу, тому для глибшого розуміння його сутності ми вважаємо доречним звернутись до його етимологічного підґрунтя. За Х. Ф. Санчес-Хофрасом, слово *arte* походить від латинського слова *ars*, яке використовувалося для позначення знань, отриманих через практику, і є еквівалентом грецького слова τέχνη (téchne), від якого походить слово «техніка». Його етимологія відноситься як до навичок виконання практики, так і до виконання за правилами. Слово також використовується для позначення здібностей або майстерності в якійсь діяльності [Sánchez-Jofraz 2020, p. 29]. Згодом з'явився розподіл мистецтва на вище, тобто те, що виражало вищі почуття (слух і зір), та нижче, — що зверталося до нижчих чуттів (дотик, смак або нюх), до яких, серед інших, належали парфумерія, гастрономія, столярство.

Досліджуючи концептосферу ARTE, ми спиралися на відому класифікацію Bellas artes (образотворче, витончене мистецтво), що отримала розповсюдження у 18 столітті як засіб визначення основних форм художньої творчості. Першу систематичну класифікацію запропонував французький філософ Чарльз Батто у своїй праці «Les Beaux-Arts réduits à un même principe» у 1746 році. Метою гуманіста було об'єднати численні теорії, що стосувались краси, у єдину концепцію. У початковий перелік Ч. Батто включив танець, скульптуру, музику, живопис та поезію, пізніше були додані архітектура та красномовство. Згодом класифікація мистецтва зазнала змін залежно від поглядів окремих дослідників. Так, красномовство було виключено з переліку, а у 1911 році італійський критик Річчото Канудо запропонував виділити кінематограф як сьомий вид мистецтва. Його позиція була викладена в есе «Manifesto de las Siete Artes», що остаточно закріпило сучасне розуміння структури витонченого мистецтва.

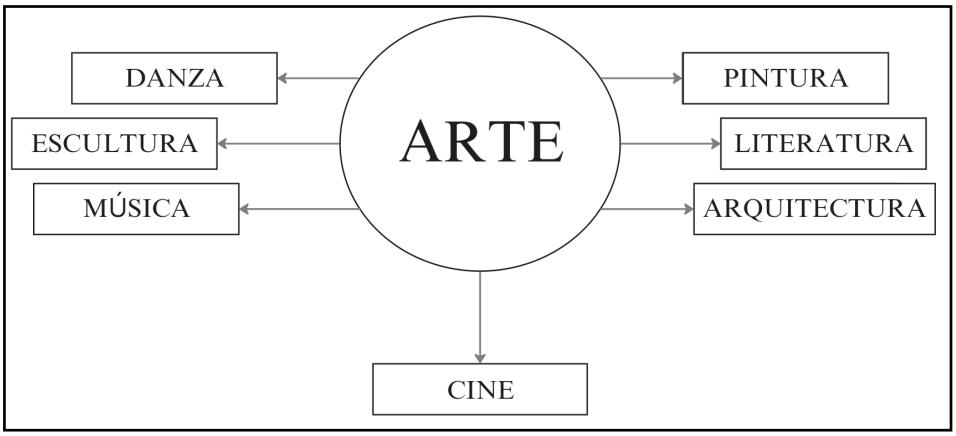
Надалі пропонуємо розглянути структурну організацію концептосфери ARTE, базуючись на раніше наведених ідеях О. О. Селіванової та

Н. В. Плотнікової (стор. 11, 16 даної роботи). Метод узагальнення дефініцій зі словників Diccionario de la lengua española, Diccionario de Larrouse Editorial, Diccionario del español actual дозволяє виділити основні ознаки слова-репрезентанта концептосфери таким чином:

1. Людська діяльність, спрямована на інтерпретацію або втілення реального або уявного за допомогою пластичних, мовних чи звукових засобів.
2. Здатність людини створювати або виготовляти щось із вправністю та володінням технікою.
3. Сукупність людських видів діяльності творчого, комунікативного та суб'єктивного характеру, які мають на меті естетичну ціль.

Вважаємо, що концептополе ARTE, відповідно до традиційної класифікації Bellas artes, формують ядерні концепти DANZA, ESCULTURA, MÚSICA, PINTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE, однойменні слова-репрезентанти яких містять ключові семи, які є незмінними та універсальними для всіх концептів: *"arte"*, *"actividad humana"*, *"creación"*, *"habilidad"*, *"práctica"*.

Схема 1. Структурна організація концептосфери ARTE .



Отже, тепер ми вважаємо доречним перейти до презентації результатів аналізу засобів вербалізації ключових концептів досліджуваної концептосфери.

2.2 Номінативні засоби вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу

Після розгляду структурної організації концептосфери ARTE, ми вважаємо доречним перейти до опису номінативних засобів вербалізації ключових концептів, які формують досліджувану концептосферу.

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту DANZA:

1. Колективний танець, у якому рухи здійснюються відповідно до певних правил.
2. Група людей, що виконує разом танцювальні рухи.
3. Сварка, метушня, галас.

У номінативному полі концепту DANZA ми виділяємо такі складові: "види танцю" *(el flamenco, la sevillana, la sardana, la muiñeira, el bolero, el fandango, la zambra, la jota, la cachucha, el baile canario, el chotis, el corri-corri, las danzas vascas, el pas de Basque, el pericote, el ball pla, el aurresku, el pasodoble);* "танцювальні рухи" *(la empordanesa, la selvatana, paso base, farolillo, pase de pecho, desplante, paso del rio, vuelta al ruedo, la capa);* "танцювальні костюми, елементи одягу" *(el vestido con olanes, el fajín, las espardeñas, traje de gitana, el bolero, la pañoleta, el fajón, las candongas, el pañuelo, el clavel rojo).*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними словників: *baja danza, danza de arcos, danza de cintas, danza de espadas, danza de la muerte, danza hablada, danza prima.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта за даними корпусів: *danza de los muertos, danza de la muerte, danza prima.*

Концепт DANZA також об'єктивується ідіоматичними виразами: *meter a alguien en danza, estar en la danza, sacar a alguien a bailar, andar en la danza, guiar la danza.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *baile, bailoteo, coreografía, ballet, baila, habanera, enredo, intriga, embrollo, lío.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту ESCULTURA:

1. Мистецтво моделювання, різьблення або ліплення об'ємних фігур з певних матеріалів.

2. Робота, виконана скульптором.

3. Відливка або заливка, яка формується у формах для скульптур ручної роботи.

У номінативному полі концепту ESCULTURA ми виділяємо такі складові: “види скульптур” *(la estatua, los atlantes, el basilisco, el busto, el calvario, la cariátide, la canéfora, los telamones, el coloso);* “матеріали” *(la arcilla, el gánosis, la piedra, el estuco, el metal, la madera);* “техніки” *(esculpido, modelado, vaciado, repujado, embutido);* “архітектурні елементи” *(el acéfalo, la arcótera);* “майстри” *(el escultor, el estatuario, el decorador).*

Випадків контекстуальної сполучуваності лексеми-репрезентанта концепту за даними словників не зафіксовано, за даними корпусів — лише один: *escultura conmemorativa*.

Концепт ESCULTURA об’єктивується нечисленними сталими виразами: *ser una escultura, tener cuerpo de escultura, quedarse como una escultura (estatua), escultura viviente.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *estatuario, estatua, talla, busto, figura, monumento.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту MÚSICA:

1. Мистецтво і техніка поєднання звуків мелодійно і гармонійно відповідно до певних правил.

2. Набір звуків, поєднаних гармонійно; музична композиція, що приємна на слух.

3. Інструментальна музика, спів, що розважають.

До ядерної структури концепту відносимо такі складові: “жанри” *(el bacalao, la rumba, el flamenco, la jota, la zarzuela, la gaita, la copla, la chirigota, el chotis);* “стилі” *(la charrada, el chotis, el contrapàs, la copla, el cuplé, el fandango, las habas verdes, la isa canaria, las folias, las malagueñas, la polka, la muñeira, el paloteo o ball de bastons, el pasodoble, las pardicas, la rebolada, la sardana);* “музичні інструменти” *(las castañuelas, la zambomba, el cencerro, el nunut, la bandurria, la tenora, el tible, el flabiol, el tamboril, las maracas, el arpa, la guitarra, el piano, la flauta, el violín, el tambor, el saxofón, la tuba, el clarinete, la batería, la armónica, la trompeta, el oboe);* “виконавці” *(el cantante, el guitarrista, el baterista, el pianista, el violinista, la cobla, la comparsa);* “голос” *(tenor, contratenor, barítono, bajo, soprano, mezzosoprano, contralto, gutural).*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними словників: *música celeste, música de fondo, música disco, música enlatada, música (h)armónica, música instrumental, música ligera, música llana, música mensurable, música ratonera, música rítmica, música vocal.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними корпусів: *música ligera, música clásica, música de la ópera, música de cámara, música en directo, música en vivo, música de las palabras, música litúrgica, música antigua.*

Варто підкреслити, що концепт MÚSICA також об’єктивується ідіоматичними виразами: *música y acompañamiento, con buena música se viene, con la música a otra parte, dar música a un sordo, ir la música por dentro, no entender alguien la música, ser música para los oídos, cambiar de música, llevar la música a otra parte.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *melodía, armonía, canto, ritmo, tonalidad, polifonía, composición, partitura, pieza, melodía.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту PINTURA:

1. Мистецтво фіксації образів за допомогою кольору та малювання відповідно до різних технік.

2. Дошка, аркуш або полотно, на якому щось намальовано.

3. Яскравий і жвавий опис або представлення людей або речей словами.

У номінативному полі концепту PINTURA ми виділяємо такі складові: “художні стилі” *(aeropintura, animalista, pintura de caballete, pintura caligráfica, cubismo, gestualismo, marinismo, informalismo);* “види картин” *(el dibujo, la imagen, la ilustración, la composición, el concepto, anamorfisis, el arricio, el autorretrato, el capricho, el contraluz, el facsímil, la miniatura, el monocromo, pintura narrativa, el paisaje, el pastoral);* “матеріали” *(el aerógrafo, la acuarela, la aguada, el aguatinta, el acrílico, el óleo, la brocha, el pincel, el lienzo, el carboncillo, la caseina, el aglutinante);* “кольори” *(el color, el pigmento, la saturación, color cálido, color frío, la escarlata, color secundario, el cuerpo, el empaste);* “техніки” *(claroscuro, la encáustica);* “майстри” *(el maestro, el pintor, el dibujante, el colorista).*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними словників: *pintura a la aguada, pintura a la chamberga, pintura al fresco, pintura al óleo, pintura al pastel, pintura al temple, pintura de miniatura, pintura de mosaic, pintura de porcelana, pintura tejida, pintura vítrea, pintura rupestre.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними корпусів: *pintura roja, pintura novohispana, pintura antigua.*

Концепт PINTURA також об’єктивується ідіоматичними виразами: *hacer pinturas un caballo, no poder ver [a alguien o algo] ni en pintura, ni en pintura, ser un cuadro, pintar mal panorama, pintarse solo/a, pintar un cuadro, ser un cuadro, dejar una estampa.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *cuadro, lienzo, dibujo, fresco, tela, lámina, estampa, retrato, paisaje, color, colorante, barniz, esmalte, cosmético, maquillaje, afeite.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту LITERATURA:

1. Мистецтво висловлюватись вербально, що підлягає певним естетичним канонам, які змінюються відповідно до епохи чи жанру.

2. Сукупність літературних творів нації, епохи чи жанру.

3. Трактат, у якому викладені знання про літературу.

4. Сукупність творів про науку, техніку або конкретну тему.

У номінативному полі концепту LITERATURA ми виділяємо такі складові: “літературні течії” *(la literatura posbarroca, el romanticismo, el costumbrismo, el modernismo, el naturalismo, el noventicismo, el gongorismo);* “літературні жанри” *(la novela picaresca, la novela negra, cantar de gesta, el villancico, el villancico zejelesco, el villancico paralelístico, el zéjel, la cantiga, la cantiga de refram, la cantiga de mestria, la cantiga de romaria, la cantiga de seguir, la ascética y la mística, la copla, la aljamía, la caricatura, la poesía pastoril);* “літературні покоління” *(generación del 27, generación del 36, generación del 68, generación del 98);* “літературні школи” *(la escuela Sevillana, la escuela Salmantina).*

За даними словників зафіксовано один сталий вираз з лексемою-репрезентантом концепту: *literatura de cordel.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними корпусів: *literatura romántica, literatura científica, literatura religiosa, literatura clásica, literatura dramática, literatura nacional, literatura patria, literatura comparada, literatura joven, literatura aljamiada, gran literatura, literatura infantil, literatura juvenil, literatura universal, literatura narrativa.*

Концепт LITERATURA також об’єктивується ідіоматичними виразами: *eso es pura literatura, hacer literatura, vivir de la literatura, meter literatura, tener madera de literatura*, які можна віднести до ядра. Тим часом як наступні вирази відносяться до периферії: *escribir con sangre, ser de novela, contar un cuento, pasarse de poético, pasar página, leer entre líneas, ser un libro abierto, escribir una página en la historia, pasarse de la raya con la pluma, tener buena pluma, dejar por escrito, quedarse en blanco, ser un ratón de biblioteca*.

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *letras, humanidades, humanismo, palabrería, palabrerío, fraseología, baba.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту ARQUITECTURA:

1. Мистецтво і техніка проєктування і будівлі споруди.

2. Дизайн споруди, стиль.

3. Сукупність споруд і будівель.

У номінативному полі концепту ARQUITECTURA ми виділяємо такі складові: “архітектурні періоди” (*el clásico, el bizantino, el románico, el gótico, el califal, el almoraví y almohade, el nazarita o granadino);* “архітектурні стилі” *(el estilo bizantino, el estilo románico, el estilo gótico, el renacentista, el barroco, el estilo neoclásico, el modernismo, el borrominesco, el brutalismo, el funcionalismo, el plateresco, el mudéjar, el estilo churrigueresco*); “типи споруд” *(el almuédano, la mezquita, la fortaleza, el harén, el aljibe, el palacio, el acueducto, la alcazaba, el alcázar, el baluarte, la barbacana, la basílica, el hexástilo);* “архітектурні елементи” *(el aquesto, la acanaladura, la alcantarilla, el adoquín, el alféizar, el alero, el azulejo, la acera, la adosada, el ajimez, la aldaba, el aldabón, el agralado, el arquitrabe, el goterón, el capialzado, la cardina, la columna);* “майстри” *(el albañil, el alarife);* “процеси” *(acerar, acotar, acicalar, esculpir, repujar, embutir).*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними словників: *arquitectura civil, arquitectura hidráulica, arquitectura militar, arquitectura naval, arquitectura religiosa, arquitectura del poder, arquitectura mental, arquitectura de la información.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними корпусів: *arquitectura civil, arquitectura escolástica, arquitectura ecléctica, arquitectura del pensamiento, arquitectura gramatical.*

Концепт ARQUITECTURA також об’єктивується ідіоматичними виразами, які можна віднести до ядра: *ser una obra de arquitectura, tener una arquitectura impecable, ser el arquitecto de su propio destino, cambiar la arquitectura de algo.* Тим часом як наступні вирази відносяться до периферії: *romper la estructura, tener una estructura sólida, reestructurar desde cero, construir puentes, construir sobre bases firmes.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *construcción, edificación.*

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту CINE:

1. Місце або зал, де кінофільми демонструються як видовище.
2. Техніка, мистецтво та індустрія кінематографії.
3. Колекція кінофільмів автора чи актора, або певної країни чи періоду.

У номінативному полі концепту CINE ми виділяємо такі складові: "жанри" *(la americana, el Splatter, el cine de terror, el cine impresionista, el thriller, el western, el biopic, la censura, el cine mudo, el cine sonoro, la comedia, la crítica, el documental, el documental español, la melodrama, el cine social, el blanco y negro);* "наративні компоненти" *(la película, la imaginación, el guión, el teaser, el juego, el amanecer, la elipsis);* "технічні елементи" *(la pantalla, los efectos especiales, el campo, fuera de campo, el cuadro, la escena, los intertítulos, la subjetiva cámara, la claqueta);* "фахівці" *(el director, el cineasta, el guionista, el actor, el cinéfilo, el crítico, el espectador, el amateur, la estrella);* "драматичні ролі" (*el papel, el personaje, el protagonista, el antagonista, el actor secundario)*; "кінематографічні техніки" *(la filmación, la adaptación, el doblaje, el découpage, el montaje, la duración);* "визнання" *(el Oscar, la grandiosidad, la fotogenia, el genio, el talento, el fracaso);* "соціальні аспекти" *(la censura, la crítica, la calificación, la normativa cinematográfica, la distribución, la exhibición, la ética cinematográfica).*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними словників: *cine continuado, cine de autor, cine mudo, cine sonoro.*

Контекстуальна сполучуваність лексеми-репрезентанта концепту за даними корпусів: *cine bajo, cine parlante, cine sonoro, cine de verano, cine negro, cine moderno.*

За даними словників зафіксовано лише один ідіоматичний вираз: *[algo] de cine.*

Синонімічний ряд слова-репрезентанта концепту формують: *cinema, cinematógrafo, cinematografía, celuloide, pantalla.*

Окрім базових ключових концептів, концептосфера ARTE вербалізується відносно новою формою мистецтва ARTE DIGITAL.

Ґрунтуючись на словникових дефініціях, виокремлюємо номінативні ознаки концепту:

1. Форма художнього вираження, що використовує цифрові технології для створення творів мистецтва.
2. Будь-який вид мистецтва, створений за допомогою електронних засобів.

У номінативному полі концепту ARTE DIGITAL ми виділяємо такі складові: “види” *(modelado 3D, net art, pintura digital, arte generativo, animación digital, pixel art, fotografía digital, pintura digital, escultura digital, instalación multimedia, arte de realidad virtual, infografía, pictograma);* “інструменти” *(tableta gráfica, bloc de dibujo, lápiz gráfico, plumilla, pincel, aerógrafo, interfaz gráfica);* “матеріали та техніки” (*colorímetro, print, tinta plana, sangrado, acoplar, alinear);* “колір та композиція” *(densidad, equilibrio de color, cama de negro, espacio de color, dominante de color, paleta de colores, pantone, temperatura de color, peso visual);* “типографія” *(branding, caja alta, caja baja, caligrafía);* “формат” *(calidad, gramaje, resolución, píxel, imagen pasterizada, imagen vectorial).*

Таким чином, концептосфера ARTE реалізується ключовими концептами DANZA, ESCULTURA, MÚSICA, PINTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE. Крім того, сучасний аспект вербалізації відображено новою формою мистецтва ARTE DIGITAL. Враховуючи лінгвокультурну складову концептів, перейдемо до аналізу мовних засобів, які їх вербалізують.

2.3 Лінгвокультурний аспект вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу

Попередній аналіз корпусних даних засвідчує, що лексема *arte* зберігає своє класичне, первинне значення, наприклад, (1) *Hubo por estos años un verdadero* ***renacimiento del arte*** *y de la literatura, que coincide con la hegemonía*

política de José Antonio Páez (Noriega, Simón: Venezuela en sus artes visuales. Mérida: Ediciones Puerta del Sol, 2001); (2) *La teoría en el* ***arte*** *es la búsqueda de una verdad estética (Motta, Raúl: «Volver a casa o saltar al agua?». Este País. 2022);* (3) *Había firmado ya los papeles necesarios en este país de papeleos interminables, pero su proyecto de museo de* ***arte*** *moderno seguía sin convertirse en realidad (Vásquez, Juan Gabriel: Los nombres de Feliza. Barcelona: Penguin Random House, 2025)*, але разом з тим активно використовується в більш широкому культурно-метафоричному сенсі, наприклад (4) *Doña Casta Chopitea Toro, famosa culinaria sucrense, es descendiente de antigua prosapia familiar en el* ***arte culinario*** *(Paredes-Candia, Antonio: El banquete, su historia y tradición en Bolivia. La Paz: Ediciones Isla, 2001);* (5) *La playa es enorme y en los lindes abundan las cabañas con techos de cañizo en donde los pescadores guardan sus* ***artes*** *(Bolaño, Ribero: «Últimos atardeceres en la tierra». Putas asesinas. Barcelona: Anagrama, 2001*); (6) *El* ***arte del CD*** *también es un tema importante (José, Alejandro: «Un dealer de discos en Instagram». La Cuarta, 2022),* що свідчить про багатоплановість і здатність концептосфери ARTE змінюватись, інтегруючись у різні сфери життя.

Ми використовували лінгвокогнітивний аналіз, в основні якого лежить тришаровий підхід А. М. Приходька, що включає понятєвий, перцептивно-образний та оціночний компоненти (стор. 10-11 даної роботи) для виявлення лінгвокультурних особливостей концептосфери ARTE. Для цього було проаналізовано 87 корпусних прикладів з лексичними одиницями, що її вербалізують, за період з 2001 по 2025 рік. Максимальну увагу було зосереджено на лексемах, що відображають національно-культурний аспект вербалізації концептів, що формують концептосферу ARTE.

ЛО *flamenco* (концепт DANZA):

1) понятєвий аспект:

— андалусійський танок, часто пов’язаний з циганським народом

(1) *El* ***flamenco andaluz*** *surge a raíz de la persecución de los* ***gitanos*** *asentados en aquella región de España en el Siglo XIX. Fueron ellos los primeros*

artistas que interpretarían ese nuevo ritmo y estilo («Cantes de ida y vuelta: mestizaje musical de sentimientos». Letralia. Cagua: Editorial Letralia, 2003).

(2) *La identidad andaluza, pero es que **la identidad andaluza** no son sólo los toros y el **flamenco**, son muchas otras cosas más (Llopis, Mar; Paradés, Marta; Zamora-Kapoor, Anna: «4. La identidad andaluza. Percepciones de los parlamentarios andaluces». Coller, Xavier [ed.]: Perspectivas sobre la identidad andaluza. Políticos, intelectuales y ciudadanía. Sevilla: Centro de Estudios Andaluces, 2014).*

— танець або пісня

(3) *Asimismo, la leonina efigie, en restaurados cuadros al carboncillo, lindas estampas de famosos **bailes flamencos** con el Grupo de las Canguros, -las mejores de su tiempo de bailarín- y aquellos gigantescos murales en las competencias de carretones al estilo Ben Hur (Mendieta Alfaro, Róger: «La Gran Convención». La casa de la yegua y otros relatos. Managua: Fondo editorial CIRA, 2001).*

(4) *Y no fue una única vez, de allí en adelante, todas las noches de la semana que el grupo permaneció en el pueblo, Francisquito aprendió a menearse al **ritmo del zapateo y la rumba flamenca** (González Leal, Nelson: Esa pequeña porción del paraíso. Caracas, 2001).*

(5) *La primera, Promenada à l'ombre de la lune, se trata de un montaje de poesía, música y **danza flamenca** que se llevará al cabo del 19 al 23 de enero («Miscelánea». Artez. Bilbao, 2011).*

(6) *Siempre quise saber cómo se hace un bolero, cómo se hace un rock, un samba, un jazz, sobre **la música flamenca**, la música africana (Sabino, Juan Ignacio: «Djanav. Hombre mirando al nordeste». Página/12. Radar. Buenos Aires, 2016).*

— фламенко як вид мистецтва

(7) *Y ese mucho más es, para estas emprendedoras, arte. **Arte flamenco,** en concreto (Díaz Pérez. Ignacio: «Turismo. Iniciativa empresarial». El Mundo. Madrid, 2011).*

2) перцептивно-образний аспект:

— образ веселощів, розслаблення, нічного життя

(8) *Antes el **flamenco** era un poco la parranda, la copa, la fiesta, y eso cada día es mucho menos (Paul, Carlos: «El flamenco es cada vez menos la parranda y la fiesta: Canales». La Jornada. México, D.F., 2001).*

— емоційна кульмінація

(9) ***Con los bises llegó el flamenco** (Iglesia, Fernanda: «Luna llena, baladas y flamenco». Clarín.com. Buenos Aires, 2001).*

— велична вистава

(10) *[…] la jornada es igualmente motivo de **grandes presentaciones** en España, especialmente de **flamenco** («Ballet Nacional de Cuna celebra en España Día de la Danza». Prensa Latina, 2024).*

— джерело емоційного збудження

(11) ***A mí me pone los pelos de punta cierto flamenco**, soy muy antiguo: Pepe de la matrona, La Piriñaca, La perla de Cádiz Bernardo de los Lobitos (Luque, Alejandro («Jordi Esteva: «Hay gente que se cree muy culta y piensa que sabe mucho, pero no sale de la cultura centroeuropea»». Jot Down Cultural Magazine, 2025).*

3) ціннісний аспект:

— культура як джерело щастя

(12) *¡Ingenuos ingleses, ojalá fuese tan fácil **la fórmula de la felicidad**! Paella, sangría, toros y **flamenco** (Ramos, Rafael: «Trabajadores felices, trabajadores desgraciados». Diario de Londres, 2001).*

— недосконала краса

(13) *Como en el **flamenco**, prefiero lo **imperfecto** («Jordi Esteva: «Hay gente que se cree muy culta y piensa que sabe mucho, pero no sale de la cultura centroeuropea»». Jot Down Cultural Magazine, 2025).*

ЛО *chotis* (концепт DANZA):

1) понятєвий аспект

— повільний танець в обіймах, який зазвичай виконується трьома кроками вліво, трьома вправо і поворотами, який є типовим для Мадрида

(14) *[…] en seguida han venido más y más bailes nuevos, como la redova, y algunos de los antiguos pero reformados, como el minuet,* ***el chotis*** *y los lanceros (Ojeda, David: La santa de San luis. México D.F.: Tusquets Editores, 2006).*

2) перцептивно-образний аспект:

— мелодія юності

(15) *[…] te sentabas a leer y a escuchar música: sobre todo música ligera,* ***melodías de tu juventud****, desde* ***chotis*** *madrileños cantados por Raquel Meller hasta tangos de Gardel y Lepera y canciones de Ivonne Printemps (Edwards, Jorge: El inútil de la familia. Madrid: Alfaguara, 2004).*

— атмосфера свята

(16) *Luces, juegos,* ***chotis*** *y sangría para todos incluida (León, Pablo: «REPORTAJE: La calle, objeto artístico. Un barrio sube al escenario». El País. Madrid, 2009).*

— романтичний танець

(17) *El* ***chotis es uno de los bailes más frenéticos del universo****, aunque invite al pecado por el amartelamiento de los cuerpos durante varios minutos encima de un ladrillo (Cantalapiedra, Ricardo: «Vamos a contar mentiras». El País. Madrid, 2009).*

3) ціннісний аспект:

— пріоритет традиції і культурної спадщини

(18) *[…] hija, que* ***donde haya un chotis****,* ***que se aparte lo demás*** *(Trías de Bes, Fernando: Palabras bajo el mar. Madrid: Alfaguara, 2006).*

ЛО *muñeira* (концепт DANZA):

1) поняттєвий аспект:

— народний галісійський танок

(19) *¿Cómo demostraría su procedencia: ¿cocinando un pulpo? ¿Bailando una* ***muñeira****? ¿Tocando una gaita? (Marín, Karmentxu: «Me siento como en la silla eléctrica». El País. Madrid, 2005).*

(20) *Me hubiera puesto a bailar una sardana, y una* ***muñeira*** *también* ***haciendo honor a mi sangre gallega*** *en un cincuenta por ciento (Eyre, Pilar: Mi color favorito es verte. España: Planeta, 2014).*

2) перцептивно-образний аспект

— образ музичної пам'яті, що тілесно інтегрується в особистість

(21) *En sus recuerdos se fusionaban la música de gaitas y panderetas y las jotas gallegas,* ***muñeiras*** *y 'airinhos' de la tierra recién dejada* ***que como otra piel se adhiere al hombre*** *(González, Mirza L.: «Astillas. Abuelas, abuelitas…». Astillas, fugas, eclipses. Madrid: Editorial Betania, 2001).*

— дійство, що символізує продовження святкувань

(22) *Luego un brindis multitudinario, para rubricar la paz, seguido de* ***muñeiras*** *y cánticos de borracho* ***que prolongaron la fiesta*** *hasta el alba de dos días después (Abella, Rubén: El libro del amor esquivo. Barcelona: Ediciones Destino, 2009).*

3) ціннісний аспект:

— солодка мелодія

(23) *Y se diría que el pequeño, envuelto en el cálido refugio del útero, reclamaba el canto de su madre a fuerza de patadas que sólo cesaban cuando volvía a escuchar los* ***dulces tonos de una muñeira*** *(Andahazi, Federico: Errante en la sombra. Buenos Aires: Alfaguara, 2004).*

ЛО *sardana* (концепт DANZA):

1) поняттєвий аспект:

— танець у колі, поширений в Каталонії

(24) *Dicen que falleció hace ya más de dos años mientras bailaba la* ***sardana****, con una sola pierna, en el Pirineo catalán, al parecer antes sobrevivió en la Vasconia con el chistu y la chapela (Díez, Luis Mateo: El hijo de las cosas. Barcelona: Galaxia Gutenberg, 2018).*

(25) *[…] a veces quisiera estar en Barcelona, ver a la gente bailar una* ***sardana*** *y caminar por las Ramblas (Paduar, Leonardo: Ir a La Habana. Barcelona: Tusquets Editores, 2024).*

2) перцептивно-образний аспект:

— танок чемпіонів

(26) *Y como no, la fiesta no podía acabar sin la '****sardana' de los campeones*** *(Martín, Alba: « Lluvia y 'pebrots' en el Camp Nou». Sport. Barcelona, 2011).*

— джерело спогадів

(27) *Para Roger Mas, la cobla y la* ***sardana son el ADN de sus recuerdos****: «Cuando escucho la tenora pienso que hace buen tiempo, que hay sol… incluso siento el olor de pólvora de las cales de Solsona por la Fiesta Mayor» (Hidalgo, Luis: «Um 'crooner' con cobla». El País. Babelia. Madrid, 2012).*

3) ціннісний аспект:

— ніжний танок

(28) *[…] y brincando cogidas de las manos al son de una* ***dulce sardana*** *frente a la montaña de Montserrat pintada de purpurina plateada en el bamboleante telón de fondo (Marsé, Juan: «El fantasma del cine Roxy». Colección particular. Barcelona: Lumen, 2017).*

— чарівний танок

(29) *Tal vez esta misma mañana habría podido estar caminando por la Rambla de Barcelona, o quizá por el barrio gótico, hacia la catedral, donde cada domingo, según le han dicho, los catalanes se reúnen como los viejos tiempos para bailar las* ***entreñables sardanas*** *(Padura, Leonardo: Ir a La Habana. Barcelona: Tusquets Editores, 2024).*

ЛО *fandango* (концепт DANZA):

1) поняттєвий аспект:

— старовинний іспанський танець, що виконується під акомпанемент співу, гітари, кастаньєт у три такти, із жвавими та пристрасними рухами

(30) *[…] allí se bailaban* ***fandangos*** *y zapateados con acompañamiento de güiro y violín entre los blancos, y de güiro solamente entre los negros (Esquenazi Pérez, Martha: Del areíto y otros sones. La Habana: Editorial letras cubanas, 2001).*

(31) *La consigna parecía ser entonces, mantener el merengue lo más replegado posible a las zonas campesinas, y bloquearle la entrada en los centros urbanos y especialmente en los bailes de las clases más adineradas, cuyas exigencias y gustos se inclinaban pomposamente hacia el vals, de Austria y Alemania; la polka, de Polonia; el minué, de Francia; y las* ***danzas españolas como el fandango*** *y el sarao (Chaljub Mejía, Rafael: Antes de que te vayas...*

Trayectoria del Merengue Folclórico. Santo Domingo: Grupo León Jimenes, 2002).

2) перцептивно-образний аспект:

— форма емоційного самовираження

(32) *Pero de sábado a miércoles el **fandango** se bailaba serenito o epiléptico, **según el gusto y la habilidad de los clientes** (Álvarez, Lorenzo: «Se alquila un catre». Veinte cuentos malucos. Caracas: Fondo Editorial Tropykos, 2001).*

— джерело радості, веселощів

(33) *Cada línea es **una invitación a la alegría** y al **fandango** (Rocha Monroy, Ramón: Crítica de la sazón pura. Santa Cruz de la Sierra: El País, 2004).*

3) ціннісний аспект:

— культурна спадщина

(34) *[...] la España con sus bailes de corte y los populares **fandango** y jota que **como herencia** también rifan en nuestro pueblo, en los habitantes del campo, y como una alegre variedad en los salones de los altos círculos sociales (Ojeda, David: La santa de San Luis. México D. F.: Tusquets Editores, 2006).*

ЛО *pasodoble* (концепт DANZA):

1) поняттєвий аспект:

— танець, який виконується у ритмі пасодобле

(35) *Carlos entró diciendo que nos habíamos retrasado un poco porque habíamos visto al cura de Castro bailando un **pasodoble** en la fiesta de San Vitorio (Casares, Carlos: El sol del verano. Madrid: Alfaguara, 2003).*

— мелодія пасодобле

(36) *Tocaban, sobre todo, **pasodobles**: lo recuerdo muy bien porque a Conchi le gustaban tanto los pasodobles que había intentado sin éxito que me inscribiera en un cursillo para aprender a bailarlos (Cercas, Javier: Soldados de Salamina. Barcelona: Tusquets, 2002).*

(37) *La televisión ha enloquecido definitivamente: los telediarios no son hablados, sino cantados **a ritmo de pasodoble (**Arroyo, Miguel: «Cruz y Raya*

aportan 120.000 euros para perfeccionar su especial de Nochevieja». La Razón. Madrid: Grupo Planeta, 2003).

2) перцептивно-образний аспект:

— джерело спогадів

(38) *[…] sigue un **pasodoble**, que los más viejos escucharán cerrando, a ratos, los ojos (Cruz Bárcenas, Arturo: «lleno en la Plaza de la Música por el festejo de Pentagrama». La Jornada. México D.F., 2001).*

3) ціннісний аспект:

— меланхолійний настрій

(39) *Debía de ser un extranjero, porque en vez de un **pasodoble** tocaba una **canción melancólica** y rara. A lo mejor tocaba un **pasodoble** y le salía mal (Mendoza, Eduardo: La aventura del tocador de señoras. Barcelona: Seix Barral, 2001).*

— відчуття печалі

(40) *[…] la melodía y la letra del **pasodoble**, que l**e dieron unas ganas enormes de llorar** porque le parecieron de golpe la letra y la música, **más tristes del mundo** (Cercas, Javier: Soldados de Salamina. Barcelona: Tusquets, 2002).*

— улюблена мелодія

(41) *Salgo a la calle mientras están dando las doce campanadas y cruzo la calle silbando mi **pasodoble favorito** (Tomeo, Javier: La mirada de la muñeca hinchable. Barcelona: Anagrama, 2003).*

ЛО *aurresku* (концепт DANZA):

1) понятєвий аспект

— традиційний танець Країни Басків

(42) *Acto seguido se celebró una **aurresku -la danza tradicional vasca-** y Manel Vich más tarde se erigió en protagonista como pregonero (Carazo, J. L.; Closa, T.: «Más de 200 penyes tiñen de azulgrana San Sebastián». Sport. Barcelona, 2010).*

(43) *Al término de la celebración religiosa, el alcalde de Bilbao bailó el **tradicional aurresku** y se cantó el Gernikako Arbola ante el retoño del roble de*

Gernika («El obispo de Bilboa reclama que ETA "no reciba ninguna colaboración" por parte de la sociedad». El País, 2003).

2) перцептивно-образний аспект:

— важлива, урочиста подія

(44) *En clase le tenían preparada una fiesta y hasta le bailaron un* ***aurresku***. ***Era su día de gloria*** *(«FERNANDO BECERRIL. — DV. SAN SEBASTIÁN». El Diario Vasco. San Sebastián: Sociedad Vascongada de Publicaciones, 2001).*

3) ціннісний аспект:

— почесний танець

(45) *[…] donde a las doce se bailará el* ***Aurresku de honor*** *(«Luz Casal pone ritmo a las fiestas de Portugalete». ABC. Madrid, 2006).*

ЛО *zarzuela* (концепт MÚSICA):

1) понятєвий аспект:

— драматичний або музикальний твір іспанського походження, в якому поперемінно говорять і співають

(46) *Continúa la temporada de* ***zarzuela*** *en este recinto, organizada por la Fundación Arte Lírico (Castillo, María Teresa Del: «La muerte de Guiseppe Sinopoli». El Tiempo. Bogotá, 2001).*

— мелодія

(47) *El Conde de Luxemburgo es un intento de opereta convertido magistralmente en* ***zarzuela****, es la segunda* ***obra musical*** *más popular del compositor alemán Franz Lehar después de su Viuda Alegre («La zarzuela se viste de gala». EL Tiempo. Bogotá, 2001).*

2) перцептивно-образний аспект:

— перлина іспанського ліричного жанру

(48) *Esta* ***zarzuela es una joya*** *de nuestro género lírico («Mª Ángeles Santiago y Miras». Espéculo. Madrid: Facultad de Ciencias de la información. Universidad Complutense de Madres, 2002).*

— традиційна культурна звичка

(49) *Mi padre se ha plantado en el comedor a leer el ABC y a escuchar zarzuelas en la radio a todo volumen (Ruiz Zafrón, Carlos: La sombra del viento. Barcelona: Planeta, 2003).*

— збереження почуттів у музичній пам'яті

(50) *Oye, dentro de cien años, en el teatro más lindo de La Habana, cantarán una* ***zarzuela que eternice nuestro idilio*** *(Espinosa Mendoza, Norge: «La virgencita de bronce. La Habana: Letras Cubanas, 2011).*

— відтворення минулого

(51) *Esta* ***zarzuela reaviva los argumentos del pasado*** *y nos los hace presentes en un género habituado a tratar comportamientos reprobables del ser humano («La villana, guiño a Lope en la Zarzuela». El Cultural. Madrid: Prensa Europea S.L., 2017).*

— засіб гумористичного відображення подій

(52) *Y en la* ***zarzuela*** *siempre hubo mucha actualidad, porque se trataba de manera humorística lo que sucedía (Prieto, Darío: «Uno de los errores de los políticos jóvenes en pensar que los mayores son conservadores». El Mundo, 2017).*

3) ціннісний аспект:

— елегантна, грайлива мелодія

(53) *[…] y la pieza que prolongó su fama cuando el maestro español Cárdenas Muñoz, la pasó de opereta a zarzuela y realizó la adaptación de los argumentos de El Conde de Luxemburgo al idioma español, y rescató sus características para recrearlas con éxito a manera de* ***zarzuela****:* ***elegante, champañosa y picaresca*** *(«La zarzuela se viste de gala». El Tiempo. Bogotá, 2001).*

— дивовижна музика проміжна ланка між циганською музикою та оперою

(54) *La* ***zarzuela ¡qué maravilla!*** *Es como un intermedio entre la música gitana universal y la ópera (Figueras, Josefina: Protagonistas de la moda. Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias, 2005).*

— легка, але водночас грандіозна мелодія

(55) *[…] e incluso puedo llegar a disfrutar de la **zarzuela**, **tan ligera, tan narrativa, tan poco grandilocuente**, con esas voces llenas de matices que solo aspiraban a acompañar y entretener (González-Sinde, Ángeles: El buen hijo. Barcelona: Planeta, 2013).*

— музика, що перевищує оперу в якості

(56) *Creo que hay **zarzuelas que musicalmente superan a muchas óperas** y la gente no las conoce (Borja, Enrique F.: «El Chivi: «Creo que mis canciones son un canto a la libertad»». Jot Down Cultural Magazine, 2017).*

ЛО cantiga (концепт MÚSICA):

1) поняттєвий аспект:

— стародавня поетична композиція призначена для співу, характерна для галісійсько-португальського співу

(57) *Las quince obras grabadas ya habían sido interpretadas en anteriores ocasiones, conformando el repertorio básico del colectivo, que abarcaba la foliada, el alalá, la panderetada, la **cantiga** y la balada, además del Himno (Juan José Rodríguez de los Ríos»: Diario digital de Ferrol. Ferrol, 2002).*

(58) *Surgen así la épica — cuyo objeto son las biografías de grandes hombres, capaces de recorrer grandes distancias y de emplear largos años con tal de llevar su persona allí donde es requerido por un código de honor — y la lírica popular (moaxajas, jarchas, **cantigas de amigo,** etc.) («Mentalismo mágico y sociedad telemática Francisco José Robles y Vicente Caballero». Cuaderno de Materiales. Madrid: Facultas de Filosofía. Universidad Complutense de Madrid, 2002).*

2) перцептивно-образний аспект:

— сакральна візуалізація

(59) *La ilustración de esta **cantiga** en el célebre códice de El Escorial **ilustra todo el relato** y, en particular, el momento en que los judíos son descubiertos y ejecutados a manos de los toledanos (Manzano Moreno, Eduardo: España diversa. Claves de una historia plural. Barcelona: Planeta, 2024).*

3) ціннісний аспект:

— сентиментальний спів

(60) *[…] el ciego de Baladouro, que tocaba con primor el violín de oído y entonaba **cantigas sentimentales** acompañado de su instrumento y una muchacha huérfana que se había ido con él (Castro, Antón: «El jardín después de la lluvia». Golpes de mar. Barcelona: Ediciones Destino, 2006).*

— емоційна близькість

(61) *Por ejemplo, en las primeras cien **cantigas**, el rey se refiere a su querido público como «mis amigos» (Argenta, Fernando: Pequeña historia de la música. Madrid: Espasa, 2010).*

— джерело знань і духовної спадщини

(62) *Pero **el valor de las cantigas es inmenso**, no sólo porque recogen hechos reales y conocidos de su tiempo, que nos dan una idea de las costumbres y del pensamiento de entonces, sino porque la música vocal y la instrumental que contienen son el resultado tanto de la influencia del canto litúrgico cristiano en el canto popular como de la música árabe y judía que sedaba en la España de aquellos años (Argenta, Fernando: Pequeña historia de la música. Madrid: Espasa, 2010).*

— вражаючий витвір

(63) *En clase de medieval, el profesor Basilio Losada nos recitaba con voz cavernosa esa **impresionante cantiga**, el poema de Mendiño, con su obsesionante anáfora (Jaume, Andreu: «Armengol poética». The Objective, 2023).*

ЛО *jarcha* (концепт LITERATURA):

1) поняттєвий аспект:

— традиційна пісня на розмовній арабській мові, якою арабські або єврейські поети Андалусії завершували свої поетичні композиції (моахаси)

(64) *[…] poesía en romance se abría ya en el siglo XI con unas «**cancioncillas de amigo mozárabes» - las jarchas -**, que enlazaban con la lírica latina popular (Río, Francisco: «¿Quién como él?». Los discursos del gusto. Notas sobre clásicos y contemporáneos. Barcelona: Destino, 2003).*

(65) *En esta representación se aprecia nuestra lengua castellana como **vehículo de la épica tradicional**: ramilletes de **jarchas** mozárabes, cantares de gesta romance y poemas sostenidos por un tronco de ocho siglos («Función*

especial de 'Román Paladino' realizan en la fecha». La Nación. Fernando de la Mora, 2001).

2) перцептивно-образний аспект:

— лінгвістичне свідчення

(66) *Los versos incluidos en* ***jarchas*** *y zéjeles* ***nos permiten conocer la lengua árabe hablada en al-Andalus*** *(Manzano Moreno, Eduardo: España diversa. Claves de una historia plural. Barcelona: Planeta, 2024).*

3) ціннісній аспект:

— сентиментальність, ностальгія

(67) *Componía* ***jarchas*** *que nunca había cantado, salíanle de la estilográfica biografías virtuosas de amadas compungidas y caballeros errantes, había desarrollado la potestad de mirarse al espejo y contemplar en el iris los cintarazos marchitos que en alguna circunstancia le habían flagelado el corazón, el más hondo de las cuales era el abandono de Lyta (Escoto, Julio: El génesis en Santa Cariba. Honduras: Centro, 2007).*

— об'єкт захоплення, ідеальний образ

(68) *Pero… Siempre tenía que haber un pero. Hubiera sido perfecto poder oír a alguna mujer cantar alguna* ***jarcha****, que siempre era lo que más le había gustado de toda la literatura medieval (González Martínez, Juan: El cuarteto del soneto. Una aventura inesperada. Madrid: Luarna, 2010).*

ЛО *zéjel* (концепт LITERATURA):

1) поняттєвий аспект:

— композиція іспанської метрики арабського походження

(69) *Yo estaba en el colegio interno de Safi, y me puse a leer sobre todo la* ***poesía andalusí****, en concreto sobre el* ***zéjel*** *(Luque, Alejandro: «Hamid Triki: «En la época Al-Ándalus había una Andalucía, única en la historia del mundo, con una verdadera convivencia, entre las tres comunidades, la judía, la cristiana yv la musulmana»». Jot Down Cultural Magazine, 2025).*

2) перцептивно-образний аспект:

— поетичне та музичне відродження

(70) *[…] nació en Al-Ándalus el canto de la moaxaja y del **zéjel**, ejemplos claros de la **auténtica renovación poética y musical** que eclosionó en el contexto hispano-musulmán entre los siglos X al XI (Luque, Alejandro: «Hamid Triki: «En la época de Al-Ándalus había una Andalucía, única en la historia del mundo, con una verdadera convivencia entre las tres comunidades, la judía, la cristiana y la musulmana»». Jot Down Cultural Magazine, 2025).*

3) ціннісний аспект:

— честь, гордість поета

(71) *Y también cita poetas de otros divanes: "Las bibliotecas de Oriente se disputan mis versos, los emires me buscan para llenarme de oro la boca, los ángeles ya saben de memoria mi último **zéjel**. Mis instrumentos de trabajo son la humillación y la angustia (Spitaletta, Reinaldo: «Abulcasim y Hafiz se acuestan en el diván». El Colombiano. Literario dominical. Bogotá, 2003).*

ЛО *califal* (концепт ARQUITECURA):

1) поняттєвий аспект:

— стиль, що домінував в епоху арабського правління в Іспанії

(72) *La localidad jienense de Baños de la Encina se encuentra en Sierra Morena, donde su **fortaleza califal**, que concluyó en el año 968, fue objeto de continuas batallas entre musulmanes y cristianos (.»estos 11 municipios se meten en la red de pueblos más bonitos de España. ¿Los conoces?». La Razón. Madrid, 2020).*

2) перцептивно-образний аспект:

— естетичний образ, краса

(73) *Una hermosa mujer musulmana entra bailando, Va engalanada con un rico traje cortesano de la época **califal**. Todo su cuerpo sonríe con la dulzura de su danza (Bueno, Antonia: Zahra: favorita de Al-Andalus. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2005).*

3) ціннісний аспект:

— захоплення епохою

(74) *Las ciudades medievales, con salvedades, funcionaban todas más o menos igual. Sin embargo, **la Córdoba califal era especial** (P. Villatoro, Manuel:*

«El origen esclavo y cristiano que ocultaron los grandes califas de Córdoba: «Apenas tenían sangre árabe». ABC. Madrid, 2018).

ЛО *mudéjar* (концепт ARQUITECURA):

1) понятєвий аспект:

— архітектурний стиль, що процвітав в Іспанії з XIII по XVI століття, характеризувався збереженням елементів християнського мистецтва та використанням арабських орнаментів

(75) *El azulejo se utiliza mucho en la España* ***mudéjar****, siendo utilizado en Barcelona en los siglos XV y XVI en la arquitectura (Iturriaga, Gilda: «Azulejos, toda una historia». El Carabobeño. Paréntesis. Valencia, 2003).*

(76) *Los baños, que se encuentran a escasos metros de la Puerta del Sol y de la Plaza Mayor, tienen cientos de años de antigüedad y están decorados siguiendo el* ***estilo mudéjar****,* ***acorde con la historia árabe de Madrid*** *(Rojas, Alberto: «Baños árabes. La "reconquista" de España. Agua, jazmín y violeta para relajarse como un califa». El Mundo. Magazine. Madrid, 2003).*

(77) *En España cuando expulsaron a los árabes, surge una nueva expresión artística: la arquitectura* ***mudéjar****,* ***producto del arte dual de hispanos y árabes*** *(Ortiz Bobadilla, Inés : «Incorporación de la arquitectura hispanomusulmana en elementos compositivos de las torres de la arquitectura virreinal en la Nueva España» Anuario de Estudios de Arquitectura. Historia, crítica, conservación. México D.F.: Universidad Autónoma Metropolitana, 2007).*

2) перцептивно-образний аспект:

— візуальний образ, що нагадує архітектурний стиль старовинних будинків Кадіса

(78) *Un vestíbulo de piso ajedrezado conduce a la sala -a cuyo mobiliario moderno se agrega un piano de cola y cuyo precioso* ***artesonado mudéjar recuerda los de ciertas casonas de Cádiz-*** *y a los corredores volados sobre el jardín (Espinosa, Germán: Cuando besan las sombras. Bogotá: Alfaguara, 2004).*

— відтворення атмосфери Андалусії часів мусульманського правління

(79) ***El patio mudéjar celebra*** *el encuentro con el gorgoteo del agua en la fuente, un aroma de cuero viejo y especias morunas, un mobiliario de palacete*

dieciochesco y una atmósfera penumbrosa de transposición cultural musulmana, judía y cristiana (Gallardo, Fernando: «Entre sedas y celosías». El País.com. El viajero. Madrid, 2010).

3) ціннісний аспект:

— краса, витонченість, елегантність

(80) *Era un bargueño quizás de origen toledano-**mudéjar**: yacía en él **una belleza exquisita**, con acabados delicados y elegantes, aunque pequeño para tener un uso distinto al ornamental (Vizcarra Schumm, Salvador: «ELLOS LO SALVARON TODO». La inerte estación de la mirada. Mexicali: Instituto de Cultura de Baja California, 2004).*

— гармонійне і символічне поєднання двох елементів

(81) *Luego vienen los bocetos de la misma sonrisa más abierta, girada noventa grados y al lado los labios vaginales de la amada, su "sonrisa vertical", como se dice. Y ahí vemos claramente cómo, de página a página, esa sonrisa doble se va convirtiendo en los motivos de los azulejos, **síntesis mudéjar de las dos sonrisas de su cuerpo** (Ruy Sánchez, Alberto: La mano del fuego. Un Kama Sutra involuntario. Madrid: Alfaguara, 2008).*

ЛО *estilo churrigueresco* (концепт ARQUITECTURA):

1) понятєвий аспект:

— стиль пишного орнаменту, який використовував іспанський архітектор епохи бароко кінця XVII століття Х. Б. Чуррігера і його послідовники

(82) *Se destaca un bello **altar** principal labrado en madera y cubierto de hoja de oro, **en estilo churrigueresco** (Consejo de Promoción Turística de México: Ciudad de México. Mapas de Información Turística. México D.F., 2015).*

(83) *Fundado en el siglo XVIII es un bello edificio colonial. Conserva en su interior una impresionante **capilla de estilo churrigueresco**, un Archivo Histórico con la historia del Colegio y su propio museo (Consejo de Promoción Turística de México: Ciudad de México. Mapas de Información Turística. México D.F.б 2015)*

2) перцептивно-обраний аспект:

— візуальне декоративне багатство

(84) ***Caminamos*** *por Madero hacia el poniente* ***para admirar los retablos churriguerescos*** *de San Francisco y la pulcritud neoclásica del Palacio de Iturbide (Celorio, Gonzalo: Ensayo de contraconquista. México D.F.: Tusquets Editores, 2001).*

3) ціннісний аспект:

— перлина колоніального мистецтва

(85) *Verdadera* ***joya del arte colonial****, esta última conserva en su interior espléndidos* ***altares de estilo churrigueresco****, revestidos en pan de oro, que son* ***motivo de asombro continuo*** *(«Lima se viste de gala». El Peruano. Lima, 2002).*

— плідне, спонтанне, геніальне мистецтво

(86) *En nuestro caso tendrá que incluirse también el peso de todas las expresiones mágicas de origen prehispánico, que simplemente por* ***fertilidad*** *y* ***espontaneidad*** *tropical se han ido aceptando y agregando al barroco,* ***como expresiones legítimas y geniales del churrigueresco*** *(Prieto, José Ignacio: Atrapados en el Periférico. México D.F.: Jus, 2014).*

— розкіш і декоративна пишність, що демонструють культурний престиж

(87) *Reconocido por la ancestral tradición en la minería, Zacatecas es un estado de fiesta, folclor y color.* ***Sus monumentos*** *históricos e inmuebles religiosos* ***de estilo barroco, gótico y churrigueresco****,* ***hacen del estado un destino sin comparación*** *(Espinosa, Arturo: «Un tour cultural zacatecano: los museos imprescindibles en tu próximo viaje». Visit México | es | Blog, 2022).*

Таким чином, проаналізувавши приклади використання лексичних одиниць концептів концептосфери ARTE, бачимо, що найбільш широко представлені концепти DANZA і MÚSICA, тоді як концепти ARQUTECTURA і LITERATURA є менш частотними та мають обмежене лексичне наповнення. Концепти ESCULTURA, PINTURA, CINE і ARTE DIGITAL у проаналізованому матеріалі не фіксуються, що свідчить про нерівномірність репрезентації різних видів мистецтва у межах досліджуваного текстового корпусу. Така диспропорція може бути зумовлена культурно-ціннісними орієнтирами, притаманними іспанському світогляду.

ВИСНОВКИ

У нашій науковій роботі ми звернули увагу на питання вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу. У першій частині нами було проведено дослідження основних теоретичних положень когнітивної лінгвістики: понять «концепт» і «концептосфера». Було з'ясовано, що концепт — це ключовий поняттєвий інструмент у свідомості людини, який відіграє важливу роль у сприйнятті і розумінні культурних знань та впливі культури на індивіда. Він формується у процесі пізнання, фільтрації та систематизації інформації, набуваючи вигляду поняття, знання або асоціації, що не лише мислиться, а й переживається. Концепт виступає як ментальна одиниця, яка допомагає організувати знання про дійсність, її елементи і перспективи. Він є інструментом, який сприяє перцепції, систематизації та передачі культурних інформаційних значень через мову. Концептосфера — це сукупність концептів, що існують у вигляді ментальних утворень і узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу. Вона виступає інформаційною базою мислення народу, що формується з індивідуальних, групових і національних концептів, і передає загальнолюдські цінності.

На наступному етапі нами було проаналізовано різні підходи до визначення структурної організації та типології концептів. Виходячи з трактувань О. Селіванової і Н. Плотнікової, концепт розуміється як одиниця концептуальної системи, тобто ментальної організації знань людини, яка у структурованому вигляді відображає уявлення про світ. У межах концептосфери концепти групуються тематично і утворюють упорядковані фрагменти концептуальної картини світу. Отже, на основі цих ідей можна вбачати структуру концептосфери ARTE як багаторівневу і полікомпоненту.

Задля виявлення релевантних методів дослідження концептів, нами було проаналізовано провідні підходи щодо їх дослідження, зокрема метод аналізу дефініцій, метод асоціативного експерименту, когнітивно-семантичний аналіз, концептуальний аналіз тощо. Порівняння їхніх можливостей виявило, що найбільш продуктивним для специфіки нашого

дослідження є метод корпусного аналізу, який забезпечив репрезентативність та об'єктивність мовного матеріалу.

Практична частина роботи присвячена дослідженню особливостей вербалізації концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу. Для досягнення поставленої мети нами було зібрано та проаналізовано 520 лексичних одиниць, відібраних методом суцільної вибірки з іспанських словників, і 87 контекстуальних прикладів з текстового корпусу CORPES XXI.

На цьому етапі наукової розвідки нами було визначено ключове слово-репрезентант досліджуваної концептосфери — *arte*. Подальший етимологічний аналіз засвідчив, що даний концепт походить від латинського слова *ars*, яке використовувалося для позначення знань, отриманих через практику, і є еквівалентом грецького слова τέχνη (téchne), від якого походить слово «техніка». Метод узагальнення дефініцій з іспанських словників дозволив виділити основні ознаки слова-репрезентанта концептосфери таким чином:

1. Людська діяльність, спрямована на інтерпретацію або втілення реального або уявного за допомогою пластичних, мовних чи звукових засобів.
2. Здатність людини створювати або виготовляти щось із вправністю та володінням технікою.
3. Сукупність людських видів діяльності творчого, комунікативного та суб'єктивного характеру, які мають на меті естетичну ціль.

Узагальнення цих ознак дозволило перейти до структурної організації концептосфери ARTE. Спираючись на відому класифікацію Bellas artes, запропоновану Ч. Батто, ми визначаємо її ядро як таке, що включає концепти DANZA, ESCULTURA, MÚSICA, PINTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE, тоді як концепт ARTE DIGITAL розглядаємо як периферійний. Однойменні слова-репрезентанти концептів містять ключові семи, які є незмінними та універсальними для всіх: *"arte", "actividad humana", "creación", "habilidad", "práctica"*.

У процесі дослідження номінативних засобів вербалізації ключових концептів було здійснено комплексний аналіз словникових дефініцій та корпусного матеріалу. На цій основі ми виокремили номінативні ознаки кожного концепту та визначили їх складові, встановили контекстуальну сполучуваність лексем-репрезентантив концептів. Крім того, нами було виявлено, що концепти об'єктивуються не лише через лексичні одиниці, а й через ідіоматичні вирази, що засвідчує їхню мовну та культурну репрезентацію. Додатково ми сформували синонімічний ряд слів-репрезентантів концептів, що підкреслює багатовимірність їх вербалізації у мові.

Нарешті, аналіз аспекту лінгвокультурної вербалізації концептосфери ARTE засвідчив, що ключові концепти реалізуються на трьох взаємопов'язаних рівнях: поняттєвому, перцептивно-образному та ціннісному (розподіл А. М. Приходька). На поняттєвому рівні лексичні одиниці передають основні семантичні ознаки концептів, відображаючи їх сутність та функціональні характеристики. Наприклад, *flamenco* визначається як андалусійський танок, часто пов'язаний з циганським народом *(El flamenco andaluz surge a raíz de la persecución de los gitanos asentados en aquella región de España en el Siglo XIX),* або як вид мистецтва *(Y ese mucho más es, para estas emprendedoras, arte. Arte flamenco, en concreto)*. Перцептивно-образний рівень формує ментальні образи та асоціації, що репрезентують культурно-знакові уявлення: *flamenco* асоціюється з веселощами та нічним життям (*Antes el flamenco era un poco la parranda, la copa, la fiesta, y eso cada día es mucho menos*), а також із величною виставою *(la jornada es igualmente motivo de grandes presentaciones en España, especialmente de flamenco)*. Ціннісний аспект фіксує культурні оцінки та емоційні значення, підкреслюючи естетичну цінність: *flamenco* виступає джерелом щастя *(¡Ingenuos ingleses, ojalá fuese tan fácil la fórmula de la felicidad! Paella, sangría, toros y flamenco)* або демонструє недосконалу красу *(Como en el flamenco, prefiero lo imperfecto)*. Така тришарова організація концептів демонструє багатовимірність мовної репрезентації, інтегруючи та поєднуючи когнітивні,

образні та культурно-оцінні компоненти, таким чином повноцінно відтворюючи семантико-культурну специфіку концептосфери ARTE.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні аналізу мовних засобів вербалізації концептосфери ARTE у широкому культурному контексті, а також у міжмовному та міжкультурному порівнянні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джеріх О. С. «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології : поняття та структура. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах.* Вінниця, 2018. Вип. 35-36. С. 61-69.
2. Домніч О. В. До питання про методи аналізу концепту в сучасних лінгвістичних студіях. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки.* Запоріжжя, 2017. № 1. С. 104-112.
3. Дорменєв В. С., Мітіна Г. В. До питання концептосфери. *Актуальні проблеми науки та освіти.* Маріуполь, 2017. С. 213-215.
4. Єнгоян С. Г., Тєлкова О. В. Лінгвокультурний аспект репрезентації концептосфери ARTE в сучасній іспанській мові. *«Іноземна філологія у XXI столітті»* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 14 лист. 2025 р.). Запоріжжя, 2025.
5. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. *Філологічні студії. Структура і семантика мовних одиниць.* 2010. Вип. 1. С. 20-25.
6. Заньковська Г. Д. Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія».* 2015. № 19. Т. 2. С. 102-104.
7. Іващенко В. Л. Функціональна топологія концептів як одиниць культури. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологія».* 2004. Т. 1. Вип. 49. С. 16-20.
8. Калашникова М. Ю. Вербалізація концептосфери culture новотворами сучасної англійської мови : дис. … канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2021. 261 с.

9. Карпенко А. В. Концепт у сучасних лінгво-когнітивних дослідженнях : підходи до визначення та типологія. *Перекладацькі інновації* : матеріали всеукр. студ. наук.-практ. конф.. Суми, 2012. С. 9-13.
10. Кириленко М. О. Розмежування термінів концепт, макроконцепт, мегаконцепт та суперконцепт. *Міжнародний науковий журнал «Грааль Науки»* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 20 груд. 2024 р. Вінниця, 2024. № 47. С. 625-629.
11. Молгамова Л. О. Асоціативний експеримент як емпіричний метод дослідження лінгвокогнітивних концептів. *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія.* Суми, 2023. Вип. 2. С. 26-29.
12. Нікішина Т. І. Концептосфера : визначення базових понять. *Наука ІІІ тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Бердянськ. Бердянськ, 2019. С. 260-261.
13. Пархоменко Н. О. Концепт «бідність» в німецькій фразеологічній картині світу : магістерська дисертація / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». Київ, 2019. 117 с.
14. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації.* 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 91-96.
15. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки».* 2015. № 4 (305). С. 212-222.
16. Полюжин М. М. Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія.* Вип. 121. 2009. С. 80-89.
17. Приходько А. М. Концепти і концепто-системи в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем’єр. 2008. 332 с.
18. Розвод Е. В. Методи дослідження лінгвокультурних концептів. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки».* Луцьк, 2015. № 4. С. 91-96.

19. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми. Полтава : Докілля-К, 2008. 712 с.
20. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.
21. Середницька А. Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2016. Т. 1. № 21. С. 69-71.
22. Таценко Н. В. «Концепт» як ключове поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник СумДУ. Серія «Філологія».* 2008. № 1. С. 105-110.
23. Таценко Н. В. Корпусна лінгвістика як методологія сучасних філологічних наукових розвідок. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія.* 2016. Вип. 23. С. 280-285.
24. Тєлкова О. В., Єнгоян С. Г. Особливості вербалізації концептосфери ARTE в сучасній іспанській мові. *Закарпатські філологічні студії.* 2025. Т. 1. Вип. 40. С. 122-128.
25. Трофіменко Я. В. Концепт та концептосфера в сучасній англомовній парадигмі. Суми, 2011. С. 45-47. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/25395/1/Trofimenko.pdf (дата звернення: 3.05.2025).
26. Хорошун О. О., Левченко О. До питання типології концептів. *Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Серія «Філологія».* 2022. Вип. 49. С. 217-221.
27. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету. Серія : Філологічні науки.* 2010. № 49. С. 158-161.
28. Byba M. O. El concepto de la Semana Santa : análisis cognitivo, lingüístico y cultural. *Círculo de la Lingüística Aplicada a la Comunicación.* 2018. Vol. 77. P. 159-170.

29. Canudo R. Manifesto de las Siete Artes. *Gazette des Sept Arts.* París, 1923. URL: https://www.filosofia.org/hem/192/9230125.htm (дата звернення: 17.06.2025).
30. Dash N. S. Corpus linguistics : a general introduction. CIIL, Mysore, 2010. 25 p.
31. Finegan E. Language: its structure and use. New York : Harcourt Brace College Publishers, 2004. 575 p.
32. Jumanbetova K. Verbalization of concepts in English. *Pedagogical sciences and methods.* 2024. Part 32. P. 122-124.
33. Langacker R. W. Concept, Image, and Symbol : The Cognitive Basis of Grammar. Berlin & New York, 1991. 67 p.
34. Longan Phillips Sh. Sobre la definición del arte y otras disquisiciones. *Revista Comunicación.* 2011. № 1. Volumen 20. P. 75-79.
35. McEnery T., Wilson A. Corpus linguistics : an introduction. 2nd edition. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2001. 235 p.
36. Molina A. La Historia del Arte en España : Devenir, discursos y propuestas. Madrid : Ediciones Polifemo, 2016. 557 p.
37. Sánchez-Jofras J. F. Arte. Palabras clave para el estudio de las fronteras / Alejandro Gabriel Benedetti; dirigido por Alejandro Gabriel Benedetti. Ciudad Autónoma de Buenos Aires : Alejandro Gabriel Benedetti, 2020. P. 29-40.
38. Tielkova O. Representación del concepto de comida en el español actual. *Actas.* X Congreso de hispanistas de Ucrania. Kyiv, 2019. P. 154-167.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

39. Diccionario Bilingüe de Términos de Arte por Alicia Lewin. Madrid : Consejería de Educación, 2001. 384 p.
40. Diccionario de colocaciones del español. URL: http://www.dicesp.com
41. Diccionario de Larousse Editorial. URL: //www.diccionarios.com
42. Diccionario de la Lengua Española (DLE). URL: https://dle.rae.es

43. Diccionario de Literatura Española por Germán Bleiberg y Julián Marías. Tercera edición. Madrid : «Ediciones Castilla, S. A.», 1964. 1066 p.
44. Diccionario de música. Madrid : Ediciones Acal, S.A., 2007. 511 p.
45. Diccionario de uso del español de María Moliner. 3.ª edición. Madrid : Gredos, 2007. 1967 p.
46. Diccionario del Cine de Eduardo. A. Russo. URL: https://www.unpa.edu.ar
47. Diccionario del español actual: URL: https://www.fbbva.es/diccionario
48. Diccionario del Teatro por Patrice Pavis. Traducción de Jaume Melendres. Madrid : Paidós, 2008. 558 p.
49. Enciclopedia Humanidades. URL: https://humanidades.com
50. Enciclopedia Significados. URL: https://www.significados.com
51. Glosario introductorio de arte tecnológico por Malena Souto Arena. URL: https://presentecontinuo.org
52. Mi Diccionario de Cine de Fernando Trueba. Edición 2. Madrid : Plot. 2004. 320 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

53. Real Academia Española. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES XXI)* [Електронний ресурс]. Мадрид : Real Academia Española. Режим доступу: https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xxi
54. Real Academia Española. *Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)* [Електронний ресурс]. Мадрид : Real Academia Española. Режим доступу: https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/crea

RESUMEN

El objeto del estudio en este trabajo es el campo conceptual ARTE en la lengua española contemporánea.

El objetivo consiste en describir la estructura del campo conceptual ARTE y destacar las particularidades de su verbalización mediante los medios del español contemporáneo.

La base teórica: los principios fundamentales de la lingüística cognitiva (O. Selivánova, A. Prikhodko, M. Polyuzhin, I. Zhivitska, A. Serednytska, T. Nikíshina, F. de Mendoza Ibáñez, J. L. Sifuentes Gonrubia, etc.).

Resultados obtenidos: en el trabajo se analiza el aspecto lingüístico-cultural de la verbalización del campo conceptual ARTE en la visión hispanohablante del mundo. Se ha determinado que el campo conceptual ARTE refleja la idea de la actividad creativa, la maestría y el valor estético propios del ámbito artístico. Sobre la base del análisis lexicográfico y corpus de fuentes españolas (diccionarios, corpus CORPES XXI, corpus CREA), se ha construido un modelo del campo conceptual ARTE, que incluye los conceptos nucleares DANZA, MÚSICA, PINTURA, ESCULTURA, LITERATURA, ARQUITECTURA, CINE, y el concepto ARTE DIGITAL que consideramos periférico. La verbalización de estos conceptos se realiza a través de unidades léxicas y combinaciones fraseológicas (*ser música para los oídos, vivir de la literatura, tener una arquitectura impecable,* etc.), que forman el núcleo y la periferia del campo. Se ha descubierto que los conceptos DANZA y MÚSICA, que reflejan la expresividad y la identidad nacional de la cultura, son los más activos en la imagen hispanohablante del mundo, mientras que los conceptos ARQUITECTURA y LITERATURA tienen un carácter principalmente racional y estético. El campo conceptual ARTE demuestra la selectividad de la representación lingüística de los diferentes tipos de arte y la prioridad de las formas performativas en la conciencia cultural de los españoles.

Palabras clave: *concepto, campo conceptual, lingüística cognitiva, arte, lingüocultura, análisis de corpus.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Єнгоян Сільвія Геворгівна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, адреса електронної пошти ysiv003@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему **«Репрезентація концептосфери ARTE в іспанськомовній картині світу: лінгвокультурний аспект»** відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ Єнгоян С. Г.